

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Аналіз та оцінка динаміки макроекономічних показників в Україні

спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Економіка»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ЕК-41
КОВАЛЬЧУК Станіслав Сергійович

_____
(підпис)

Керівник:
Д.е.н., професор
Шубалий Олександр Михайлович

_____
(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Доктор філософії (PhD), доцент
Гарант освітньої програми:
Косінський Петро Миколайович

_____
(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки
проф. Шубалий О.М.

«__» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

КОВАЛЬЧУК Станіслав Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Аналіз та оцінка динаміки макроекономічних показників в Україні

Керівник роботи: Шубалий О.М.

затверджені наказом закладу вищої освіти від «17» січня 2025 р. №27/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «14» червня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи

посібники, підручники, наукові монографії, наукові періодичні видання, статистична інформація Державної Служби Статистики, Інтернет ресурси у вільному доступі тощо.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДИНАМІКИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ДОДАТКИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1. Структура та основні елементи Системи національних рахунків

2. Класифікація макроекономічних показників НБУ

3. Індекс споживчих цін в Україні

4. Аналіз рівня інфляції по категоріям товарів і послуг в Україні

5. Динаміка рівня зайнятості і безробіття в Україні

6. Рахунок виробництва СНР України

7. Рахунок використання наявного доходу СНР України

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>1 розділ</i>	<i>проф. Шубалий О.М.</i>		
<i>2 розділ</i>	<i>проф. Шубалий О.М.</i>		
<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>проф. Шубалий О.М.</i>		

7. Дата видачі завдання «30» вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 30.09.2024</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 31.10.2024</i>	
3.	<i>1 розділ</i>	<i>до 31.12.2024</i>	
4.	<i>2 розділ</i>	<i>до 15.04.2025</i>	
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 20.05.2025</i>	
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.05.2025</i>	
7.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 27.05.2025</i>	
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 31.05.2025</i>	
9.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.06.2025</i>	
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 07.06.2025</i>	
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 14.06.2025</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис) **Ковальчук С.С.** (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ (підпис) (**Шубалий О.М.**) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Ковальчук С. С. Аналіз та оцінка динаміки макроекономічних показників в Україні. – Кваліфікаційна робота бакалавра на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма «Економіка». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінки макроекономічних показників на прикладі України. Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки макроекономічних показників України. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників в Україні.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників; вивчено суть макроекономічних показників; досліджено та класифіковано макроекономічні показники; розглянуто різноманітні методи для аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників.

У другому розділі проведено аналіз та оцінку динаміки макроекономічних показників України; проведено огляд основних макроекономічних показників, що відображають соціально-економічну динаміку у період війни; досліджено зовнішньоекономічну діяльність України, зміну її структури за видами товарів і контрагентами.

У висновках і пропозиціях подано узагальнення результатів проведеного теоретичного і аналітичного дослідження.

Ключові слова: макроекономічні показники, Внутрішній валовий продукт, динаміка, соціально-економічна ситуація, зовнішньоекономічна діяльність.

ANNOTATION

Kovalchuk S. S. Analysis and assessment of macroeconomic indicators in Ukraine. – Manuscript.

Qualification work of bachelor in the specialty 051 Economics, educational program "Economics". Lutsk National Technical University. Luck, 2025.

The purpose of the bachelor's thesis is to conduct an analysis and assessment of macroeconomic indicators using the example of Ukraine. The object of the research is the process of analyzing and assessing macroeconomic indicators in Ukraine. The subject of the research includes theoretical, methodological, and practical aspects of the analysis and assessment of the dynamics of macroeconomic indicators in Ukraine.

The first chapter examines the theoretical foundations for analyzing and evaluating the dynamics of macroeconomic indicators; it studies the essence of macroeconomic indicators; investigates and classifies macroeconomic indicators; and reviews various methods for analyzing and assessing the dynamics of macroeconomic indicators.

The second chapter presents the analysis and evaluation of the dynamics of Ukraine's macroeconomic indicators; provides an overview of the main macroeconomic indicators reflecting socio-economic dynamics during the period of war; and explores Ukraine's foreign economic activity, including changes in its structure by types of goods and trading partners.

The conclusions and recommendations summarize the results of the theoretical and analytical research conducted.

Keywords: macroeconomic indicators, Gross Domestic Product, dynamics, socio-economic situation, foreign economic activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ	10
1.1. Поняття та суть макроекономічних показників.	10
1.2. Класифікація макроекономічних показників та їх аналітичне значення в системі економічної політики.	13
1.3. Основні методи аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників.	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДИНАМІКИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ	22
2.1. Огляд динаміки основних макроекономічних показників України за останні 3 роки.	22
2.2. Оцінка інфляційних процесів, стану ринку праці та торгового балансу України	29
2.3. Загальний аналіз та оцінка динаміки показників Системи національних рахунків України	38
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах війни потрібно використовувати ресурси максимально ефективно для збереження мільйонів життів і цілісності держави. Щоб цього досягнуто потрібно постійно моніторити і досліджувати економічну ситуацію в країні. Саме аналіз динаміки макроекономічних показників дозволяє зосередити увагу на ключових та проблемних місцях, де відбуваються кардинальні зміни. В свою чергу, це показує нам куди потрібно направляти ресурси для подолання негативних тенденцій. Вчасна оцінка динаміки макроекономічних показників може стати фактором доцільного використання ресурсів, збереження людських життів і досягнення цілей сталого розвитку.

Теоретичними та методичними питаннями аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників досліджує низка провідних вчених таких, як: Молнар О. С., Лангвізер А. М., Васілинець В. О., Хрупович С. Є., Малий І. Й., Радіонова І. Ф., Куценко Т. Ф., Федірко Н. В., Каца М. О., Ревенко А. В., Петик Л., Маруніч К., Тимошенко М. В., Сафонов Ю. М., Обелець Т. В., Каленська В. П., Табунщик Д., Ляшок А. П., Таранюк О. В., Вареник І. В., Осадча Н. М., Саріогло В. Г.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінка динаміки макроекономічних показників України. Для її досягнення виникає необхідність вирішення таких завдань:

- вивчити суть макроекономічних показників;
- дослідити класифікацію макроекономічних показників;
- розглянути різноманітні методи дослідження динаміки макроекономічних показників;
- провести аналіз часткових макроекономічних показників;
- провести узагальнюючу оцінку динаміки макроекономічних показників;
- обґрунтувати заходи для покращення динаміки макроекономічних показників.

Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників України.

Методи дослідження. При написанні цієї дипломної роботи було використано окремі наукові підходи і методи: системний підхід – для обґрунтування заходів для покращення тренду макроекономічних показників; методи логічного узагальнення – для вивчення різноманітних інструментів і способів покращення динаміки макроекономічних показників; аналізу та синтезу – для проведення аналізу часткових макроекономічних показників; індукції, дедукції – при представленні характеристики і тенденцій основних макроекономічних показників; табличний і графічний аналіз – при побудові різних типів аналітичних таблиць і діаграм; програмно-цільовий метод – при обґрунтуванні системи показників оцінки соціально-економічного стану України.

Інформаційною базою дослідження стали: наукові і періодичні видання, посібники, монографії, підручники, а також та методичні видання з питань аналізу динаміки макроекономічних показників, а також вільно доступні джерела з мережі Інтернет.

Практичні значення одержаних результатів. Методичні підходи до аналізу та оцінки, представлені пропозиції щодо покращення тренду макроекономічних показників в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані під час міжнародного круглого столу на тему «Польсько-українське прикордоння як сфера трансформації», який відбувся в ЛНТУ на базі кафедри економіки 28 березня 2025 року.

Публікації. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження були викладені в одних тезах доповідей круглого столу загальним обсягом 1,5 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладений на 58 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 7 рисунків та 9 таблиць. Список використаних джерел складається з 30 найменувань і представлений на 3 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

1.1. Поняття та сутність макроекономічних показників

Динаміка макроекономічних показників є одним з ключових факторів оцінки добробуту населення та стану економіки. Оцінка динаміки включає в себе певні дані кількісного відображення процесів, які відбуваються на рівні країни. Тому для проведення дослідження динаміки макроекономічних показників, необхідно дати визначення поняттю макроекономічні показники. Щоб це дізнатись скористаємось матеріалами вчених які досліджували дане питання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Визначення і підходи до розуміння макроекономічних показників

Молнар О.С.	Макроекономічні показники розвитку національної економіки – це основні економічні показники які відображають на макрорівні, тобто на рівні всієї країни.
Хрупович С.Є.	Макроекономічні показники – це узагальнюючі показники, що відображають складні та взаємопов'язані процеси, які відбуваються в економіці, вивчають динаміку економічного зростання.
Малий І.Й., Радіонова І.Ф., Куценко Т.Ф., Федірко Н.В.	Макроекономічні показники – це агрегати за допомогою яких можна вимірювати, здійснювати моніторинг, аналіз результатів функціонування економіки країни на макроекономічному рівні, характеризувати процеси відтворення та використовувати для міжкраїнових порівнянь.
Каца М.О.	Макроекономічні показники країни – це показники, що характеризують народне господарство як єдине ціле в контексті аналізу глобальних ринків та їх взаємозв'язків
Петик Л.О.	Макроекономічні показники – це статистичні дані, які використовуються для вимірювання та аналізу економічної діяльності всієї країни або регіону в цілому.

Примітка. Складено автором на основі [1, 2, 3, 4].

Отже, макроекономічні показники можна охарактеризувати як узагальнені економічні індикатори, що відображають результати функціонування національної економіки та її взаємодії із зовнішнім середовищем. Вони забезпечують можливість порівняння рівня економічної ефективності між

країнами, а також слугують основою для формування та коригування державної економічної політики.

Сукупність макроекономічних показників утворює Систему національних рахунків, яка включає комплекс індикаторів, що дозволяють глибоко дослідити структуру та результативність економіки, а також оцінити напрями її розвитку. Відповідно до методології Державної служби статистики, Система національних рахунків поділяється на інституційні сектори та включає показники виробничої стадії, що представлені на рисунку 1.1.

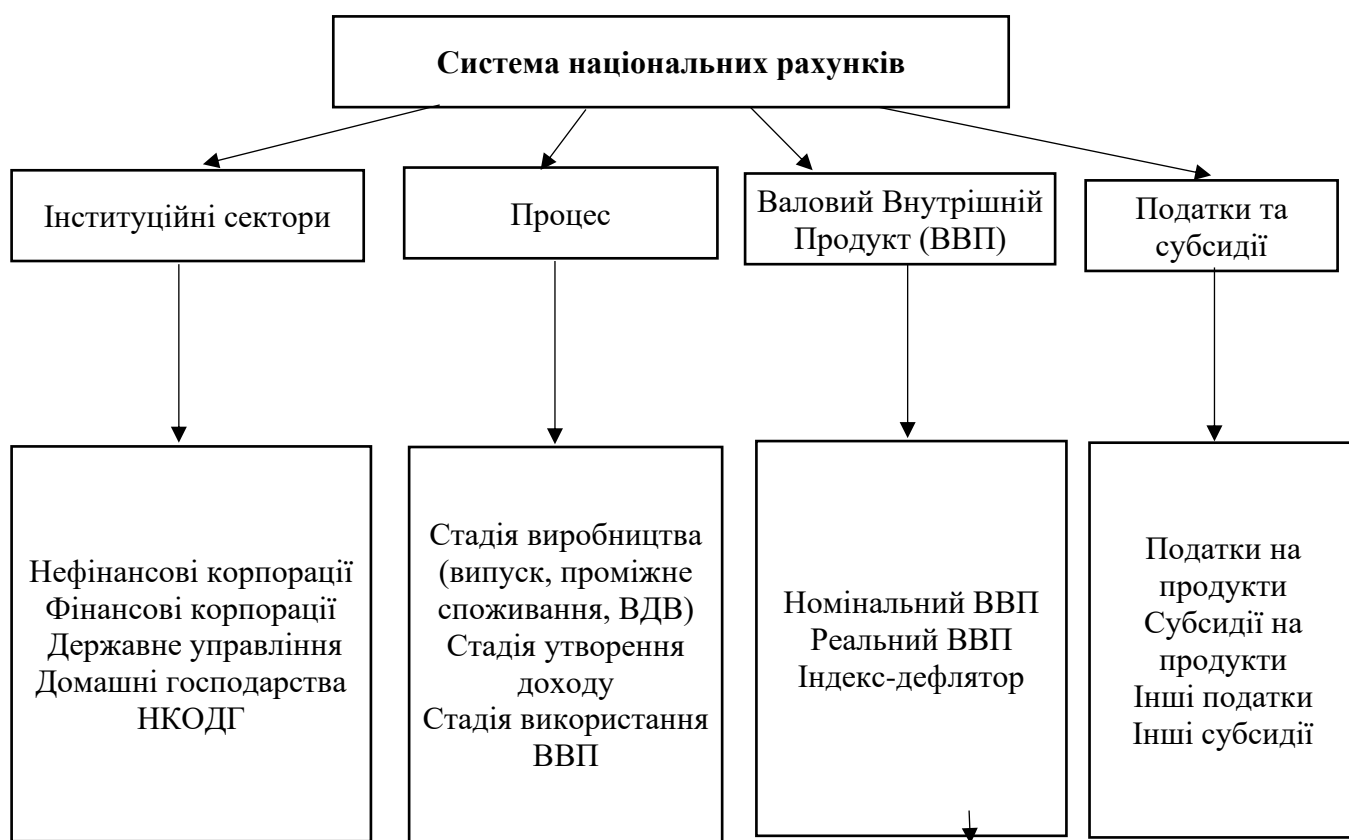

Рис. 1.1 Структура та основні елементи Системи національних рахунків (СНР) (складено автором на основі [5])

З наведеного можна зробити висновок, що суть макроекономічних показників в тому, щоб забезпечити зручні інструменти для аналізу та прийняття рішень, що є невід'ємною складовою ефективною економічної політики. Це означає, що використовуючи макроекономічні показники можемо побачити

тенденцію чи фактори які негативно чи позитивно будуть впливати на економічну ситуацію. Що в свою чергу дає можливість побудувати стратегію подальшого розвитку та успішно впроваджувати рішення які ведуть до сталого розвитку.

«Аналіз макроекономічних показників неможливо уявити без врахування змін у секторальній структурі економіки. Відомий економіст К. Кларк запропонував поділ економіки на три основні сектори. Первинний сектор включає традиційні галузі — сільське господарство, лісове господарство, рибальство, полювання і тваринництво. Вторинний сектор охоплює промислове виробництво, добування корисних копалин, будівництво та забезпечення енергоресурсами. Третинний сектор відображає сферу послуг, до якої належать торгівля, транспорт, державне управління та побутове обслуговування» [6, с.1].

Секторальне дослідження макроекономічних показників має велике значення для виявлення слабких і сильних сторін національної економіки. Саме в динаміці, можемо спостерігати, як економіка змінює свою структуру під впливом різноманітних факторів. Ця особливість дозволяє нам зрозуміти економічної системи та приймати ґрунтовні рішення щодо майбутнього регулювання економіки країни.

Отже, дослідження змін макроекономічних показників відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності функціонування економічної системи. Водночас однією з ключових ознак такого аналізу є його цілісність і взаємозалежність складових: коливання одного показника здатне спричинити зміни в інших сферах. Наприклад, зростання обсягів виробництва може супроводжуватися підвищенням зайнятості, тоді як інфляційні процеси — зниженням купівельної спроможності населення. Таким чином, системний підхід до вивчення макроекономічної динаміки забезпечує можливість прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на економічне зростання та адаптацію до змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

1.2 Класифікація макроекономічних показників та значення їх динамічного аналізу в економічній стратегії держави

У сучасних умовах стратегічне управління національною економікою неможливе без постійного моніторингу її основних параметрів. Для цього використовуються макроекономічні показники, які відображають ключові характеристики функціонування економічної системи. Саме ці індикатори дають змогу виявити поточні тенденції, оцінити ефективність реалізованої економічної політики та сформуванати напрями її удосконалення.

Динамічний аналіз макроекономічних показників дозволяє виявляти закономірності економічного розвитку, відстежувати коротко- та довгострокові зміни, а також визначати реакцію економіки на внутрішні й зовнішні чинники. Такий підхід забезпечує основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, прогнозування подальших змін та формування адаптивної економічної стратегії.

«Залежно від змістового навантаження та сфери застосування, макроекономічні показники класифікуються за різними критеріями: за етапами економічного циклу (виробництво, розподіл, перерозподіл і використання доходів), за роллю в системі національного рахівництва, за об'єктом вимірювання (результати виробництва, доходи, споживання, інвестиції, зовнішньоекономічні операції тощо) та за напрямом впливу (фінансові, соціально-економічні, структурні показники)» [5].

Аналіз динаміки цих показників, на відміну від статичного розгляду, дає змогу не лише зафіксувати рівень окремих макроекономічних показників, а й оцінити глибину та напрям їх змін у часі. Це критично важливо для формування прогнозів, визначення точок економічного зростання або спаду, а також для виявлення системних ризиків.

Система національних рахунків (СНР) забезпечує комплексний опис економічної діяльності на рівні держави, дозволяючи порівнювати показники між країнами та визначати рівень соціально-економічного розвитку. В рамках

СНР показники організовані в логічну структуру, яка охоплює всі стадії кругообігу ресурсів – від виробництва до споживання та нагромадження капіталу.

СНР – це лише один з способів класифікувати макроекономічні показники, для відображення сутності економічної системи та порівняння з іншими країнами. Національний Банк України (НБУ) у свою чергу класифікує макроекономічні показники як показано на (рис. 1.2).

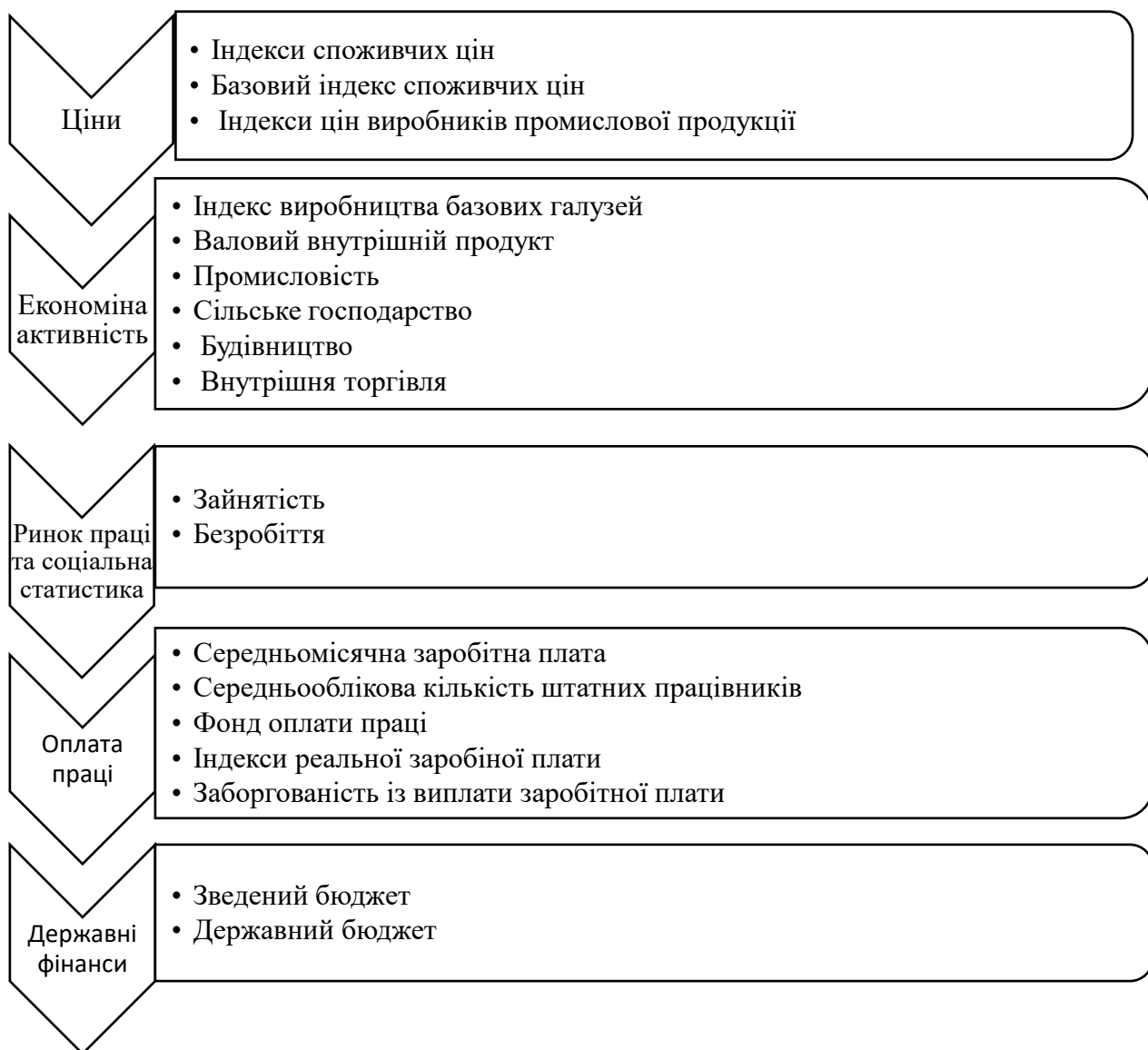

Рис. 1.2. Класифікація макроекономічних показників НБУ (складено автором на основі [6])

Одним з найважливіших макроекономічних індикаторів є валовий внутрішній продукт (ВВП), що характеризує загальний обсяг товарів і послуг, вироблених у країні протягом певного періоду. Його обсяг у динаміці дозволяє визначити рівень економічного зростання, оцінити темпи розвитку, а також порівнювати економічну активність між країнами та регіонами. ВВП може вимірюватися як у поточних, так і в порівняльних цінах, що забезпечує можливість розмежовувати інфляційні впливи й аналізувати реальне зростання.

Іншим важливим показником є рівень інфляції, що вимірюється за допомогою індексу споживчих цін (ІСЦ) або індексу цін виробників (ІЦВ). Ці індекси фіксують зміну вартості певного набору товарів і послуг у часі. Динаміка інфляційних показників має вирішальне значення для реалізації монетарної політики, зокрема у визначенні облікової ставки центрального банку, контролі над грошовою масою та підтриманні стабільності національної валюти.

Важливим індикатором макроекономічної стабільності виступає рівень безробіття, що визначає частку економічно активного населення, яка не має роботи, але активно її шукає. Цей показник демонструє ефективність використання трудових ресурсів, а також є маркером соціально-економічної напруги в державі. Динаміка безробіття дає змогу виявити циклічні коливання, ефекти структурних зрушень та результативність ринку праці.

Значну роль у формуванні економічної політики відіграє аналіз зовнішньоекономічної діяльності, що базується на таких показниках, як експорт, імпорт, торговельний баланс, платіжний баланс, сальдо поточних операцій тощо. Їх динаміка свідчить про конкурентоспроможність національного виробництва, залежність від імпорту сировини чи енергоресурсів, а також про ступінь інтегрованості у світову економіку.

Окремої уваги заслуговують динамічні співвідношення між макроекономічними індикаторами. Наприклад, підвищення ВВП у поєднанні з ростом ІСЦ може свідчити про інфляційне зростання. Натомість зростання ВВП поряд зі стабільним рівнем цін і зайнятості характеризує економічне зростання без перегріву. Саме динамічний підхід до аналізу дозволяє бачити не лише рівень

показника, а і його взаємозв'язки, тренди, циклічність і точки потенційного ризику.

З практичної точки зору, динаміка макроекономічних показників має важливе значення для формування таких інструментів економічної політики як:

Фіскальна політика: планування доходів і витрат бюджету, визначення рівня державних інвестицій, соціальних трансфертів, а також механізмів перерозподілу доходів.

Монетарна політика: контроль над обліковою ставкою, грошовою масою, валютним курсом з метою досягнення цінової стабільності та стимулювання економічного зростання.

Структурна політика: забезпечення модернізації економіки, підтримка інноваційного розвитку, оптимізація секторної структури економіки.

Соціальна політика: регулювання доходів населення, підтримка зайнятості, розвиток системи соціального захисту.

Жодна країна не функціонує ізольовано від зовнішнього середовища, а тому економічна політика, що ґрунтується на аналізі макроекономічних показників, неминуче враховує зовнішньополітичні чинники. Ці фактори можуть суттєво впливати на зміст і напрям національної економічної стратегії. Водночас, уряд має усвідомлювати наявність певного часового розриву між впровадженням економічних заходів і моментом їх фактичного впливу на ключові макроекономічні показники. Це необхідно для того, щоб об'єктивно оцінювати ефективність реалізованої політики, не приписуючи її результати зовнішнім чи внутрішнім подіям, які хронологічно передували впровадженню рішень, але не мали безпосереднього причинно-наслідкового зв'язку з ними. Такий часовий розрив у макроекономіці визначають як лаг – період між моментом ухвалення рішення та проявом його впливу в економічній статистиці.

Завершальним елементом оцінки економічної політики виступає здатність держави вчасно реагувати на внутрішні та зовнішні потрясіння. Ця реакція є критично важливою для підтримання економічної стійкості. У цьому контексті важливо звернути увагу на категорію економічної безпеки. На думку Н.В,

Тимошенко: «Без забезпечення економічної безпеки країна не може вирішувати питання, які стоять перед нею як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні; при оцінці економічної безпеки країни необхідно встановити певні умови, які визначають основні передумови розгляду категорії економічної безпеки: відмінності в національних інтересах, обмеженість суспільних ресурсів, посилення конкуренції за товари у сфері виробництва і торгівлі, підвищення конкурентоспроможності окремих країн, яке інші розцінюють як реальну загрозу національним інтересам країни» [7].

Таким чином, системний і комплексний підхід до аналізу динаміки макроекономічних показників є ключовим інструментом підтримки стабільності, збалансованого розвитку та конкурентоспроможності економіки країни. Без нього неможливо ефективно реагувати на виклики глобалізації, технологічних змін і соціально-економічних трансформацій у сучасному світі.

1.3 Основні методи аналізу та оцінки динаміки макроекономічних показників

Перед тим як здійснювати аналіз динаміки макроекономічних показників, необхідно здійснити їх точний розрахунок, адже лише надійні числові дані можуть стати основою для подальших економічних висновків. Одним із головних індикаторів, що характеризує загальний стан економіки країни, є валовий внутрішній продукт (ВВП). Саме він дає змогу оцінити масштаб економічної діяльності та дозволяє проводити зіставлення рівня розвитку різних країн.

Валовий внутрішній продукт відображає сукупну вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у країні протягом певного періоду, зазвичай року або кварталу. Його динаміка виступає індикатором змін економічної активності та дозволяє ідентифікувати фази економічного циклу, такі як зростання, стагнація чи спад. Зміни у ВВП, як правило, супроводжуються коливаннями в

інших ключових макроекономічних показниках, зокрема рівні зайнятості, інвестицій, споживчого попиту та інфляції. У зв'язку з цим ВВП широко застосовується для розробки економічної політики, стратегічного планування та формування середньо- і довгострокових прогнозів. Ключовим залишається те, що ВВП має декілька способів розрахунку, що дає можливість перевірити вірність оцінки розміру економіки країни (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. Основні методи розрахунку ВВП

Показники	Формула	Складники
ВВП за витратами	$ВВП = C + I + G + NE$	C (consumption) – приватне споживання; I (investments) – валові приватні інвестиції; G (government spending) – державні закупівлі товарів і послуг; NE (net exports) – чистий експорт.
ВВП за доходами	$ВВП = W + GP_r + T_{pr/im}$ $ВВП = W + (PR_{gr} + INC_{mix}) + (AT_{pr/im} - Sub_{pr/im})$	W (wages) – оплата праці найманих працівників; GPr (gross profit on capital) – загальні прибуткові доходи від капіталу; $T_{pr/im}$ (taxes on production and import) – чисті податки на виробництво та імпорт; PR _{gr} (gross profit) – валовий прибуток; INC _{mix} (mixed income) – змішаний дохід; AT _{pr/im} (aggregate taxes on production and import) – сукупні податки на виробництво та імпорт; Sub _{pr/im} (subsidies on production and import) – субсидії на виробництво та імпорт.
ВВП за доданою вартістю	$Y = \Sigma(V_{pr} - V_{ig}) + (AT_p - Sub_p)$, або $Y = \Sigma GVA + T_p$,	GVA (gross value added) – валова додана вартість окремих галузей; V _{pr} (value of production) – випуск окремих галузей; V _{ig} (value of intermediate goods) – проміжне споживання (матеріальні витрати) окремих галузей; AT _p (aggregate taxes on products) – податки на продукти; Sub _p (subsidies on products) – субсидії на продукти.

Примітка. Складено автором на основі [8].

Аналіз динаміки макроекономічних показників є ключовим елементом макроекономічного дослідження, оскільки дозволяє виявити зміни, що відбуваються в національній економіці під впливом різноманітних факторів. Вивчення таких змін дає змогу не лише оцінити поточний стан економіки, а й сформулювати прогнози її розвитку, виявити проблемні зони та потенційні

можливості до зростання. У сучасній економічній науці використовується великий набір методів для аналізу динаміки макроекономічних показників, що базуються як на кількісному, так і на якісному підходах.

Одним із таких способів оцінки змін макроекономічних показників є порівняльний аналіз, який може здійснюватися на базисній або ланцюговій основі. У першому випадку кожне нове значення зіставляється з фіксованим базовим періодом, тоді як ланцюговий метод передбачає порівняння кожного поточного значення з попереднім. Це дозволяє оцінити темпи приросту чи спадання, визначити періоди активізації або сповільнення економічних процесів. Доповненням до цього методу є трендовий аналіз, який передбачає побудову функціональної залежності, що відображає загальну тенденцію змін показника в часі. Такий підхід дає змогу усунути випадкові коливання та краще виявити стійкі напрями розвитку.

Ще одним інструментом для аналізу є індексний метод, що дозволяє порівнювати показники в різні періоди за допомогою спеціальних індексів – зокрема індексів фізичного обсягу, цін або загальних зведених індексів. Цей метод широко використовується при аналізі інфляції, структури виробництва, зовнішньоторговельної динаміки тощо.

«У випадках, коли необхідно глибше проаналізувати взаємозв'язки між різними макроекономічними показниками, застосовують економетричні моделі. Вони базуються на використанні статистичних даних і дозволяють формалізувати причинно-наслідкові зв'язки між змінними. Серед найбільш поширених моделей – регресійний аналіз, моделі авторегресії та VAR-моделі, які дають змогу як описати закономірності минулих змін, так і сформулювати прогнози» [9].

Важливим інструментом дослідження виступає також факторний аналіз, який орієнтований на виявлення головних чинників впливу на зміну того чи іншого показника. Це дозволяє з'ясувати, який внесок у загальну динаміку має кожен із ключових елементів – наприклад, як на зростання ВВП впливають споживчі витрати, інвестиції чи чистий експорт. У практиці макроекономічного

аналізу часто використовуються графоаналітичні та візуальні методи – побудова графіків, діаграм, трендових ліній. Це дозволяє наочно виявити структурні зміни, сезонні коливання або аномальні відхилення, що потребують додаткового пояснення.

«Окрім кількісних методів, важливу роль у дослідженні загального макроекономічного середовища відіграють якісні підходи, зокрема SWOT- та PEST-аналіз. Вони використовуються для оцінки сильних і слабких сторін економіки, а також зовнішніх викликів і можливостей, що можуть вплинути на динаміку макроекономічних показників. У сукупності всі зазначені методи створюють цілісну методологічну основу для вивчення макроекономічних процесів, сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і дозволяють адекватно реагувати на виклики сучасної економічної системи» [10].

Аналіз динаміки макроекономічних показників є фундаментальним інструментом для дослідження тенденцій розвитку національної економіки в часі. Його основна мета – виявити зміни, їх напрям і інтенсивність, оцінити ефективність державної політики, а також сформулювати прогнози на майбутнє. Серед ключових методів аналізу динаміки макроекономічних показників вирізняються: аналіз рядів динаміки, трендовий аналіз, індексний метод, порівняльний аналіз, факторний аналіз, регресійний аналіз, сезонна декомпозиція та графічна візуалізація.

Т.В. Обелець, наприклад, розглядає «один із базових методів – екстраполяцію, яка передбачає перенесення виявлених у минулому закономірностей та тенденцій на теперішній або майбутній період. Це дозволяє будувати прогнози розвитку економіки за умови стабільності та відносної незмінності ключових параметрів. У протилежність цьому використовується інтерполяція, що дозволяє на основі наявних сучасних чи майбутніх даних відновити або оцінити значення економічних показників у минулих періодах, коли пряме вимірювання було неможливим або недоступним» [11].

Кореляційний аналіз застосовується для виявлення наявності і сили статистичних зв'язків між різними макроекономічними показниками. На відміну

від функціональних залежностей, тут ідеться про стохастичні зв'язки, тобто такі, що не обов'язково мають причинно-наслідкову природу, але свідчать про тісну взаємодію між змінними. Його результатом є коефіцієнт кореляції, який кількісно оцінює силу зв'язку.

Таким чином вивчення динаміки макроекономічних показників здійснюється із застосуванням широкого спектра методів. Найбільш обґрунтовані результати можна отримати шляхом комплексного підходу. Міждисциплінарний підхід дозволяє не лише оцінити фактичні зміни в економіці, а й виявити причинно-наслідкові зв'язки, передбачити подальший розвиток подій та сформулювати ефективні управлінські рішення. Застосування різних методів у взаємодоповнюючому форматі підвищує точність дослідження, знижує ймовірність хибних висновків та забезпечує глибше розуміння структурних змін в економічній системі країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДИНАМІКИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз динаміки та структури ВВП України

Україна є державою з економікою, що розвивається, яка протягом останніх десятиліть стикалася з багатьма викликами – як зовнішніми, так і внутрішніми. Починаючи з 2014 року, економіка України функціонує в умовах гібридної війни, структурних трансформацій та поступової інтеграції до європейського ринку. Проте період 2022–2024 років є найбільш драматичним через повномасштабну агресію Російської Федерації, яка кардинально змінила соціально-економічний стан країни.

Національна економіка зазнала глибокої рецесії у 2022 році, проте в наступні роки проявила певні ознаки адаптації та часткового відновлення (табл. 2.1). В умовах бойових дій, логістичних порушень, втрати частини виробничого потенціалу, девальвації національної валюти та змін у структурі зовнішньої торгівлі, аналіз макроекономічної динаміки є ключовим для розуміння загального стану економіки та формування державної політики.

Зокрема, особливої уваги вимагає динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП), яка відображає загальний обсяг виробництва та послуг і є основним індикатором економічної активності. Скорочення реального ВВП у 2022 році стало прямим наслідком бойових дій, руйнування інфраструктури, окупації територій та масової міграції населення. Дані за 2023 та 2024 роки свідчать про певне відновлення економічного зростання, що пов'язано з адаптацією бізнесу до нових умов, налагодженням альтернативних логістичних шляхів (зокрема, «зернового коридору»), а також значною фінансовою та військовою допомогою від міжнародних партнерів.

Таблиця 2.1 ВВП України в період 2021-2024 років

Показники	2014 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
ВВП номінальний, млн.грн.	1586915	5450849	5239114	6627961	7658659
ВВП номінальний, млн. дол. США	131805	199770	161990	178760	190751,2
ВВП реальний, (в цінах попереднього року)млн.грн.	1369190	4367501	3881004	5518062	6821088
ВВП на душу населення, грн./ос.	35834	131907	126152	120319	126370
Зміна реального ВВП відносно попереднього року, %	-2,5	14,28	-28,8	5,5	2,9

*Складено автором на основі [13]

Упродовж розглянутого періоду (табл.2.1) макроекономічна ситуація в Україні демонструвала нестійкий характер, що було зумовлено як внутрішніми трансформаціями, так і зовнішніми кризовими подіями. Номінальний ВВП у національній валюті суттєво зріс: з 1,59 трлн грн у 2014 році до понад 7,65 трлн грн у 2024 році. Проте варто враховувати, що частина цього зростання пояснюється інфляційними процесами, а не лише розширенням економічної активності.

У доларовому еквіваленті ВВП коливався менш стабільно. Після досягнення піку в 199,8 млрд доларів у 2021 році, у 2022 році показник знизився до 161,9 млрд доларів. Це свідчить про негативний вплив воєнних дій, що почалися в тому році, на валютну виручку та зовнішньоекономічну діяльність країни. У 2023–2024 роках спостерігається поступове відновлення – до 190,8 млрд доларів у 2024 році, хоча рівень довоєнного максимуму ще не досягнуто.

У реальному вимірі (тобто в цінах попереднього року) ВВП зазнав серйозного скорочення у 2022 році – майже на 29% у порівнянні з 2021 роком. Це найбільше падіння за аналізований період, що зумовлено масштабними втратами виробничого потенціалу, руйнуванням інфраструктури та зменшенням внутрішнього попиту. Проте у 2023 та 2024 роках вже фіксується зростання

реального ВВП на 5,5% і 2,9% відповідно, що свідчить про початок відновлювального етапу економіки.

Національний Банк України дає прогноз, що приріст реального ВВП збільшиться до 3,1%. [14]

ВВП на душу населення, як індикатор середнього добробуту громадян, зростав до 2021 року, коли досяг позначки 131,9 тис. грн. У наступні роки показник знизився: до 126,2 тис. грн у 2022-му, а в 2023 році – до 120,3 тис. грн. Це свідчить про зниження реальних доходів населення та погіршення економічних умов життя. У 2024 році спостерігається незначне покращення – до 126,4 тис. грн, що може бути ознакою стабілізації соціально-економічного середовища.

Щоб отримати більш повну картину економічних змін, доцільно звернутися до вивчення динаміки структури валового внутрішнього продукту. Аналізуючи, з яких саме компонентів формується ВВП – зокрема за видами витрат в динаміці, ми зможемо дати більш глибоку оцінку економічній ситуації в Україні (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 ВВП України за кінцевим використанням (млн.грн.)

Роки	Номінальний ВВП за рік	Споживчі витрати	Споживчі витрати, %	Валове нагромадження	% валового нагромадження	Чистий експорт
2014	1586915	1409772	90	220968	14,1	-64012
2021	5459574	4766568	87.3	754369	13,8	-61363
2022	5191028	5408161	104.2	654629	12,6	-871762
2023	6537825	6916714	105.8	989221	15,1	-1368110
2024	7658659	7680835	100.3	1427806	18,6	-1449982

Примітка. Створено автором на основі [15]

Найбільшу частку ВВП у всі наведені роки займають споживчі витрати домогосподарств та державного сектору. У 2021 році їхній обсяг становив 87,3% від ВВП, що є типовим показником для економік із розвиненим внутрішнім

ринком. Однак вже у 2022 році цей показник зріс до 104,2%, а у 2023 – до 105,8%, тобто перевищив сам обсяг валового продукту. Це означає, що споживання здійснювалося за рахунок позикових коштів, зовнішньої допомоги чи заощаджень, що характерно для періодів кризи або війни, коли населення та держава змушені витратити більше, ніж створюють. У 2024 році спостерігається часткова стабілізація – рівень споживчих витрат знизився до 100,3% від ВВП, що все ж залишається дещо завищеним. Тобто, варто зазначити, що до повномасштабного вторгнення зберігався рівень споживчих витрат нижчий за ВВП.

Поряд із споживанням, важливу роль у формуванні ВВП відіграють валові нагромадження, тобто інвестиції у виробництво, інфраструктуру, обладнання тощо. За аналізований період простежується позитивна динаміка в цій сфері: у 2021 році обсяг валового нагромадження становив близько 754 млрд грн, що відповідало 13,8% ВВП, тоді як у 2024 році ці показники зросли до 1,43 трлн грн та 18,6% відповідно. Така тенденція свідчить про зростання інвестиційної активності, що є сприятливим сигналом для економіки в умовах після кризового відновлення. Збільшення інвестицій може бути пов'язане як з внутрішніми капіталовкладеннями, так і з міжнародною фінансовою підтримкою, спрямованою на відновлення критичної інфраструктури та економічної спроможності.

Разом з тим серйозним викликом залишалось зовнішньоекономічне сальдо. Чистий експорт, який є різницею між експортом та імпортом товарів і послуг, у всі роки мав від'ємне значення. У 2014 і 2021 році дефіцит торгівлі становив близько 60 млрд грн, однак у наступні роки ситуація суттєво погіршилася: у 2022 році – майже 872 млрд грн, у 2023 – понад 1,36 трлн грн, а у 2024 – досяг 1,45 трлн грн. Такий значний розрив між імпортом і експортом свідчить про зростання імпортової залежності та проблеми з експортною спроможністю української економіки. Причини цього є: зменшення обсягів виробництва експортно-орієнтованих галузей, руйнування логістичної інфраструктури та торгових обмежень у воєнний період.

Структура ВВП за виробничим методом свідчить про нерівномірність відновлення різних секторів економіки. Так, переробна промисловість у 2022 році забезпечила 398 млрд грн доданої вартості, а вже у 2023 – 551 млрд грн, що становить близько 8,3% ВВП. У 2024 році обсяг залишився приблизно на тому ж рівні, хоча частка у ВВП знизилася до 7,2%, що вказує на випереджальне зростання інших галузей. Сільське, лісове та рибне господарство зберігає вагомий роль, демонструючи поступове зростання з 449 млрд грн у 2022 році до 545 млрд грн у 2024 році. Проте його частка у загальному ВВП поступово зменшується з 8,6% до 7,1%. Помітним є відновлення будівельної галузі: після падіння до 64 млрд грн у 2022 році, в наступні два роки обсяг продукції зріс удвічі, що свідчить про початок процесу реконструкції країни[24].

Оптова і роздрібна торгівля залишається однією з провідних галузей економіки. У 2022 році вона забезпечила понад 654 млрд грн доданої вартості, а у 2024 – понад 900 млрд грн. Її частка у ВВП становить близько 12–13%, що свідчить про стійкий внутрішній попит та стабільність у сфері розподілу товарів. Інформаційно-телекомунікаційний сектор демонструє сталу позитивну динаміку, збільшуючи свій внесок з 207 млрд грн у 2022 році до понад 309 млрд грн у 2024 році. Це свідчить про зміщення акценту в економіці на цифрові технології, зв'язок і послуги, пов'язані з обробкою інформації.

Аналіз ВВП за розподільчим методом показує, що основним джерелом доходів у країні залишається оплата праці найманих працівників. У 2022 році вона становила 2,79 трлн грн, у 2023 – 3,29 трлн грн, а у 2024 – 3,74 трлн грн. Попри абсолютне зростання, її частка у загальному ВВП поступово зменшується з 53% до 49%. Це може свідчити як про структурні зрушення в економіці, так і про зростання ролі інших складових доходу. Податки на продукти також збільшилися з 635 млрд грн у 2022 році до понад 1 трлн грн у 2024 році. Зростання цього показника вказує як на посилення фіскальної дисципліни, так і на підвищення обсягів споживання.

Таблиця 2.2 Динаміка структури ВВП України

Вид діяльності/Роки	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Валовий внутрішній продукт	5239114	6627961	7658659
Склад валового внутрішнього продукту			
1. За виробничим методом			
Сільське, лісове та рибне господарство	449148	500540	544620
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	229879	283500	307170
Переробна промисловість	398360	550961	644193
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	229907	308936	358502
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	16163	17783	18750
Будівництво	69299	103883	128450
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	645455	865700	904773
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	226716	289201	353054
Тимчасове розмішування й організація харчування	30057	42448	51540
Інформація та телекомунікації	206711	264730	309354
Фінансова та страхова діяльність	156365	166319	232185
Операції з нерухомим майном	236075	318975	403665
Професійна, наукова та технічна діяльність	99294	134650	155172
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	53799	63263	73166
Державне управління; обов'язкове соціальне страхування	1136937	1419998	1564598
Освіта	222862	217839	274597
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	150430	181142	205120
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	26113	39564	51535
Надання інших видів послуг	42622	53270	63606
Податки на продукти	634573	833558	1047086
Субсидії на продукти	-21651	-28299	-32477
2. За розподільчим методом			
2.1. Оплата праці найманих працівників	2794343	3289398	3735255
2.2. Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт	589203	794838	998208
2.3. Валовий прибуток, змішаний дохід	1855568	2543725	2925196

Примітка. Складено автором на основі [16, 17, 18].

Структура ВВП за методом кінцевого використання підтверджує, що основним рушієм економіки України залишається кінцеве споживання. У 2022 році цей показник перевищував загальний обсяг ВВП і становив 5,47 трлн грн, у 2023 – 6,82 трлн грн, а у 2024 – 7,46 трлн грн. Частка кінцевого споживання у структурі ВВП перевищувала 100% у 2022–2023 роках і лише в 2024 році знизилась до 97%, що вказує на перехід до більш збалансованої структури ВВП, у якій зростає роль інвестицій. Валове нагромадження основного капіталу зросло майже втричі – з 622 млрд грн у 2022 році до понад 1,43 трлн грн у 2024 році. Це свідчить про поживлення інвестиційної активності, зокрема в галузях, пов'язаних із відновленням виробництва, будівництвом та модернізацією основних фондів.

Негативним чинником залишається збереження від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі. У 2022 році імпорт перевищував експорт на 1,37 трлн грн, у 2023 році – на 1,58 трлн грн, у 2024 році – на понад 1,46 трлн грн. Це зумовлено як скороченням експортного потенціалу країни через втрату підприємств, портової інфраструктури та логістики, так і збільшенням імпорту критичних товарів, включаючи військову та гуманітарну допомогу.

Таким чином, аналіз структури ВВП України у 2022–2024 роках свідчить про адаптацію економіки до нових умов, поступове відновлення промислового та аграрного виробництва, збільшення інвестиційної активності й стабільний внутрішній попит. Утім, економіка залишається вразливою через залежність від імпорту, високу частку споживання та уповільнене зростання експорту. Надалі необхідною є стратегія стимулювання внутрішнього виробництва, підтримки високотехнологічних секторів та реінтеграції втрачених експортних ринків.

2.2 Оцінка інфляційних процесів, стану ринку праці та торгового балансу України

Після аналізу ВВП слід розглянути динаміку інших важливих макроекономічних показників. До таких належать; рівень інфляції або Індекс споживчих цін, безробіття та зайнятість, баланс зовнішньої торгівлі та загальний платіжний баланс країни. Саме ці компоненти визначають внутрішню цінову стабільність, соціальну напруженість та ефективність інтеграції України у світову економічну систему. Їх аналіз дозволяє глибше оцінити виклики, з якими стикалася українська економіка, а також виявити структурні зміни, спричинені воєнними, політичними та глобальними економічними чинниками.

Для відображення загальної динаміки цін зробимо оцінку Індексу споживчих цін (ІСЦ) (рис. 2.1.).

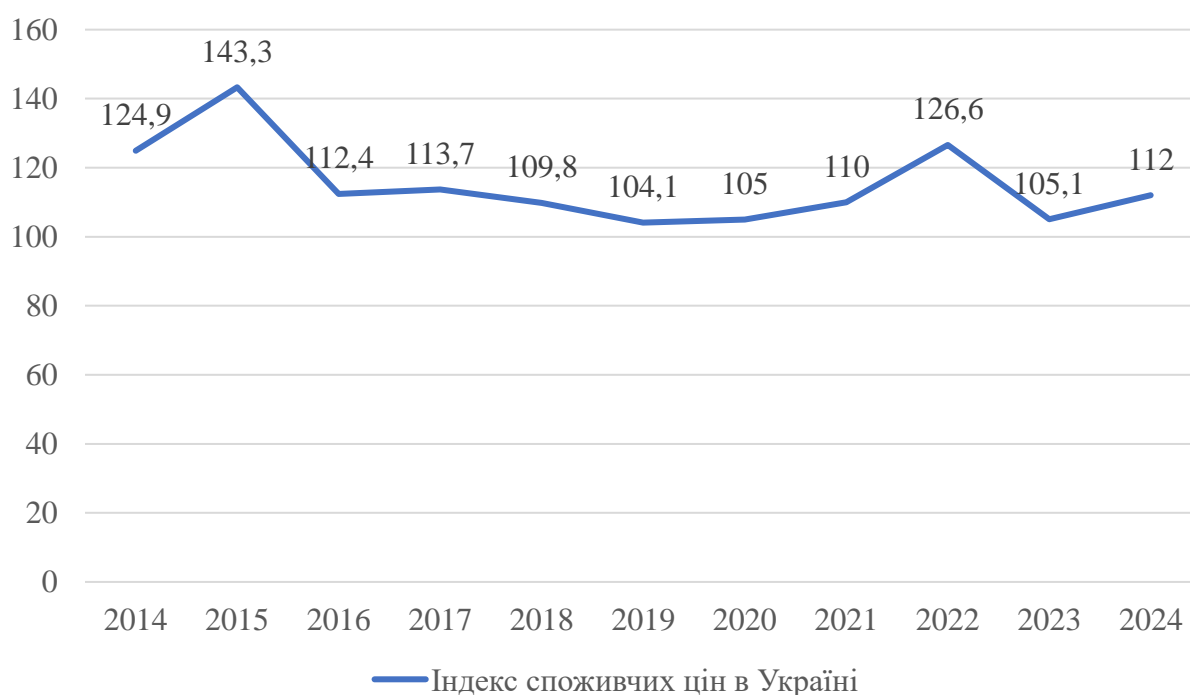

Рис. 2.1. Індекс споживчих цін в Україні у 2014-2023 рр. (складено автором на основі [19])

Аналіз динаміки індексу споживчих цін (ІСЦ) в Україні за 2014–2024 роки свідчить про складний характер інфляційних процесів у національній економіці.

Найбільш різке зростання цін зафіксовано у 2015 році, коли індекс досяг 143,3, що вказує на зростання споживчих цін майже на 43% порівняно з попереднім роком. Така ситуація стала наслідком глибокої економічної дестабілізації, викликаній військовим конфліктом, девальвацією національної валюти та структурними шоками. У 2014 році індекс становив 124,9, тобто вже тоді спостерігався суттєвий інфляційний тиск. У наступні роки, з 2016 по 2019, ІСЦ демонструє поступову тенденцію до зниження, знизившись до 104,1 у 2019 році, що відображає зменшення інфляційних очікувань та певну стабілізацію економічної ситуації. У 2020 році спостерігалось незначне підвищення індексу до 105, що свідчить про помірне зростання цін на тлі пандемії та скорочення ділової активності.

Значний стрибок ІСЦ відбувся у 2021–2022 роках, коли індекс зріс із 110 до 126,6. У 2023 році індекс помітно знизився до 105,1, що може вказувати на часткове стримування інфляційного тиску завдяки жорсткій монетарній політиці. Проте вже у 2024 році відзначається новий підйом до 112, що сигналізує про наявність залишкових інфляційних ризиків.

Аналіз рівня інфляції по категоріям товарів і послуг у 2014-2023 рр. представлено на рисунку 2.2.

У 2022 році, порівняно з іншими періодами, спостерігається найвищий рівень інфляції майже за всіма категоріями, що зумовлено повномасштабною війною, порушенням логістичних ланцюгів, зростанням витрат на енергоносії та загальною макроекономічною нестабільністю. Найбільше зростання цін у цей рік зафіксовано в категорії «Транспорт» – 31,8%, що перевищує навіть показник 2014 року (24,5%). Це пояснюється стрімким подорожчанням пального та транспортних послуг. Також суттєво зросли ціни на продукти харчування – 26,6%, що стало наслідком дефіциту та порушення виробничих процесів. Значне зростання спостерігалось і в групі «Ресторани та готелі» – 18,5%, а також у категоріях «Освіта» (13,2%) та «Охорона здоров'я» (14,5%).

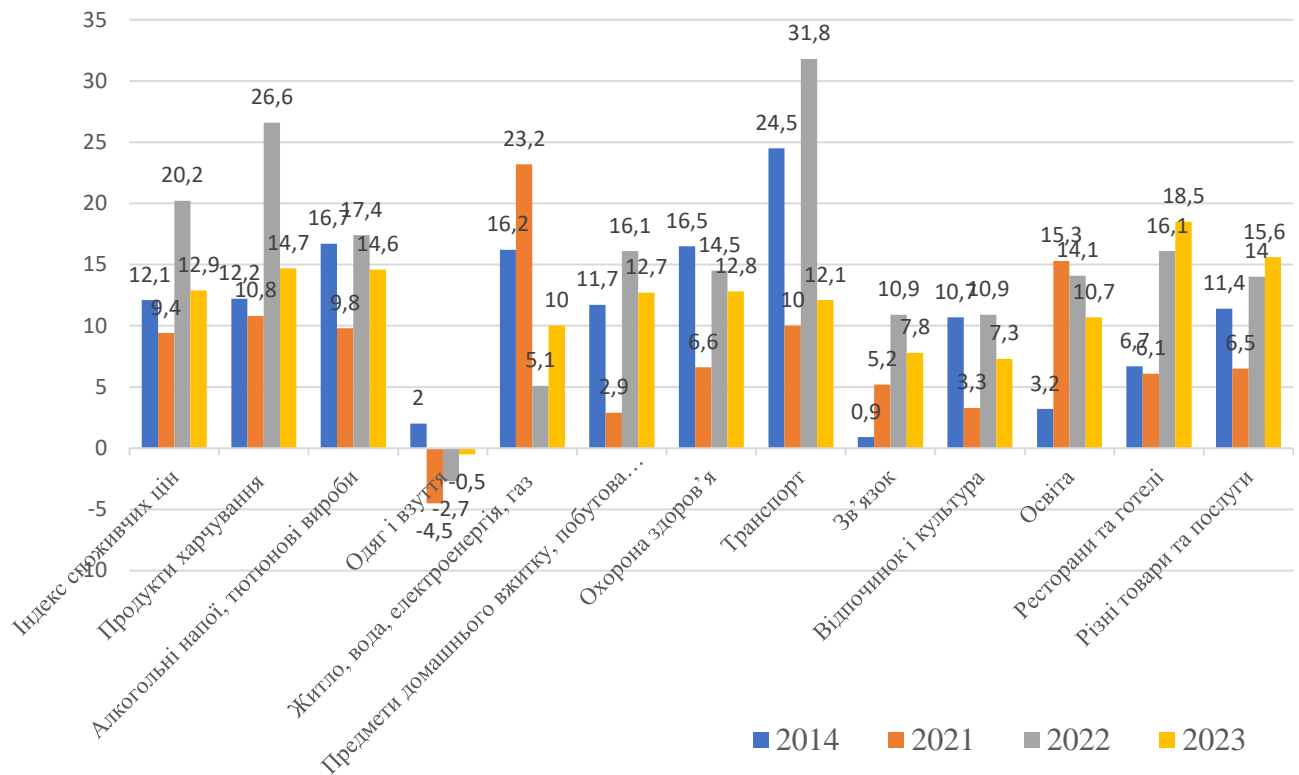

Рис. 2.2. Аналіз рівня інфляції по категоріям товарів і послуг у 2014-2023 рр. (складено автором на основі [20])

Ціни на житло, воду, електроенергію та газ у 2022 році навпаки знизились на 4,5%, що контрастує з іншими роками, коли в цій категорії спостерігалось помірне зростання. Це могло бути результатом державного регулювання тарифів на комунальні послуги в умовах воєнного стану.

Порівнюючи з 2014 роком, який також був періодом високої інфляції через початок збройного конфлікту та економічну кризу, видно, що у багатьох категоріях ціни суттєво зростали, зокрема на транспорт, продукти харчування, житлово-комунальні послуги. Наприклад, у 2014 році індекс споживчих цін на транспорт становив 24,5%, продукти харчування – 20,2%, а на житло та комунальні послуги – 17,7%.

У 2021 році динаміка була більш стриманою. Найбільше зростання цін було зафіксовано в категорії «Житло, вода, електроенергія, газ» (23,2%), що може бути пов'язане з підвищенням тарифів та світовими цінами на енергоносії. Інші категорії демонстрували помірне зростання, наприклад, «Продукти харчування»

– 10,2%, «Транспорт» – 12,1%, що відображає поступове відновлення економіки після пандемії.

У 2023 році інфляційний тиск частково зменшився в більшості категорій. Наприклад, у групі «Продукти харчування» темп зростання знизився до 12,8%, а в «Транспорті» – до 10,1%. Це може свідчити про певну стабілізацію економіки та ефект бази після різкого сплеску в попередньому році. Проте все ще спостерігається висока інфляція в таких категоріях як «Ресторани та готелі» (15,6%) та «Освіта» (13,2%), що вказує на затяжний характер інфляційних процесів у сфері послуг.

Наступним ми розглянемо ситуацію на ринку праці в Україні. Як раніше зазначалось, НБУ виділяє 2 показники у своїй системі макроекономічних показників: безробіття та зайнятість (рис. 2.3).

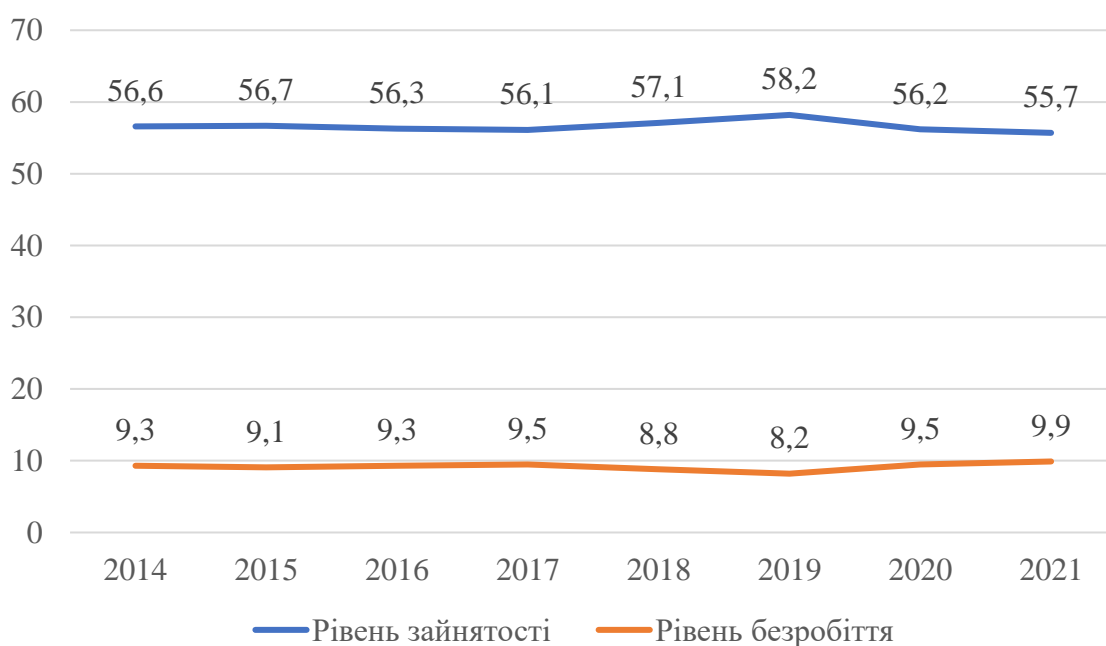

Рис. 2.3. Динаміка рівня зайнятості і безробіття в Україні (складено автором на основі [21, 22])

Безробіття, як одна з ключових проблем сучасної економіки, відображає не лише ситуацію у виробничій сфері, а й ефективність реалізації державної політики у сфері працевлаштування. Вивчення динаміки рівня безробіття дозволяє виявити глибинні диспропорції між попитом і пропозицією на ринку

праці, оцінити наслідки зовнішніх і внутрішніх криз, а також спрогнозувати тенденції соціально-економічного розвитку.

Показник зайнятості населення дає змогу комплексно оцінити здатність економіки забезпечити робочими місцями працездатне населення. Аналіз динаміки зайнятості дозволяє не лише оцінити рівень використання трудового потенціалу, але й виявити структурні зміни на ринку праці.

Аналіз показав, що рівень зайнятості протягом аналізованого періоду коливався у межах 55,7% – 58,2%. У 2014 році цей показник становив 56,6%, після чого спостерігається поступове незначне зниження до 56,1% у 2017 році. У 2018–2019 роках рівень зайнятості дещо зріс і досяг максимуму в 58,2% у 2019 році, що свідчить про певне покращення ситуації на ринку праці, ймовірно завдяки економічній стабілізації після перших років конфлікту на сході країни. Проте у 2020–2021 роках рівень зайнятості знову знизився — до 56,2% і 55,7% відповідно, що, найімовірніше, пов'язано з негативними наслідками пандемії COVID-19, яка спричинила скорочення робочих місць, зниження ділової активності та уповільнення економічного зростання.

Щодо рівня безробіття, то він протягом періоду залишався відносно стабільним, коливаючись у межах 8,2% – 9,9%. У 2014–2017 роках показник варіювався від 9,1% до 9,5%, демонструючи незначну тенденцію до зростання. У 2018–2019 роках рівень безробіття зменшився до 8,8% та 8,2% відповідно, що підтверджує позитивну динаміку на ринку праці в цей період. Проте з 2020 року спостерігається новий виток зростання безробіття – до 9,5%, а у 2021 році – вже до 9,9%. Це можна пояснити як економічною кризою, викликаною пандемією, так і структурними проблемами на ринку праці.

Після розгляду внутрішніх соціально-економічних показників доцільно звернути увагу на зовнішньоекономічні аспекти, зокрема на стан зовнішньої торгівлі, яка суттєво впливає на стабільність національної економіки. Торговий баланс відображає співвідношення між обсягами товарів і послуг, які країна експортує та імпортує, і є ключовим індикатором зовнішньоекономічної рівноваги. Його динаміка свідчить про сильні та слабкі сторони економіки в

контексті її участі у світовій торгівлі. У періоди зростання зовнішньої напруги, порушення логістичних ланцюгів і скорочення виробничих потужностей, аналіз структури експорту й імпорту набуває особливої важливості, адже дає змогу виявити критичні точки економічної вразливості та адаптаційні можливості країни.

Упродовж 2022–2024 років структура зовнішньої торгівлі України зазнала суттєвих змін під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Товарна структура зовнішньої торгівлі України

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
	тис.дол. США	тис.дол. США	тис.дол. США	тис.дол. США	тис.дол. США	тис.дол. США
1	2	3	4	5	6	7
Усього	44135592	55295748	36182903	63567000	41733116	70751216
у тому числі						
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1471819	1175217	1363233	1341718	1643521	1474656
II. Продукти рослинного походження	13472683	1926951	11716694	2112915	13527638	2227632
III. 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	5948571	293885	5649064	247204	5756426	280046
IV. Готові харчові продукти	2496887	2645077	3271695	3252373	3755723	3657677
V. Мінеральні продукти	4322523	13123507	2415051	10633210	3432356	9162141
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1286753	6213353	888199	7437583	973130	8065086
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	470144	3247320	323433	3732263	348751	3880853
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	104483	240497	78119	258219	105532	252355
IX. Деревина і вироби з деревини	1884876	197577	1493431	207261	1465659	227719
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	277513	760451	229582	807970	239829	918705

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	671518	2483736	354322	2391884	610921	2398680
XII. Взуття, головні убори, парасольки	175073	570936	66867	494969	145120	467743
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	300609	659117	295921	692695	326033	734291
XIV. 71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	40988	70188	14489	116306	43412	80713
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	6003462	2591368	3916298	3362537	4456347	3873905
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	3732260	9159218	2621476	11258352	3142905	15037055
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	360503	5658642	343321	7845634	431747	9088604
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	121031	1168930	103994	1463252	104140	1768752
XIX. Зброя, боєприпаси; їх частини та приладдя	-	-	2785,1	54999,8	1833,0	49689,3
XX. Різні промислові товари	972420	713236	2785	55000	1833	49689
XXI. Твори мистецтва	1113	478	42589	307654	53665	306897
Товари, придбані в портах	737	69229	1116	771	15155	96751

Примітка. Складено автором на основі [24, 25, 26].

Загальний обсяг експорту в 2022 році становив 44,2 млрд доларів США, у 2023 році скоротився до 36,6 млрд, а вже у 2024 році зріс до 41,7 млрд доларів. Попри позитивну динаміку останнього року, темпи зростання експорту не змогли компенсувати стрімке зростання імпорту: з 53,2 млрд доларів у 2022 році до 70,8 млрд у 2024-му. У результаті сальдо зовнішньої торгівлі погіршилося з дефіциту у 9,1 млрд доларів у 2022 році до 29,0 млрд у 2024 році, що вказує на зростаючу залежність української економіки від імпорту.

У структурі експорту України традиційно переважали продовольчі товари, зокрема зернові культури, насіння олійних рослин та продукти переробки олії. У 2022 році частка цієї групи складала понад 53%, але вже у 2024 році зменшилася до 47%, що свідчить про поступову зміну акцентів в експорті. Зернові культури залишаються основним експортним товаром, проте їх частка в загальній

структурі зменшилася з 20,4% у 2023 році до 18% у 2024-му. Частка насіння олійних культур та рослинної олії також знизилася. Водночас деяке поживлення спостерігалось у галузі чорної металургії, де частка експорту чорних металів у 2024 році зросла до 9,7% після зниження у попередньому році. Помітним є зростання експорту машинобудівної продукції та електротехніки, що свідчить про наявний потенціал для диверсифікації та переходу від сировинної моделі експорту до моделі з більшою доданою вартістю.

У структурі імпорту України провідні позиції стабільно займали машини, обладнання та енергетичні ресурси. Частка машин та електроніки хоч і залишалася найвищою – понад 15% у 2024 році, проте поступово зменшувалася. Імпорт енергоносіїв, навпаки, демонстрував тенденцію до зростання, досягнувши частки 17,5% у 2024 році, що вказує на сталу енергетичну залежність країни. Водночас зростає імпорт фармацевтичної продукції та продовольства, що викликає занепокоєння в контексті продовольчої та медичної безпеки. Загалом структура імпорту свідчить про високий попит на технологічну продукцію та товари споживчого призначення, які поки що не виробляються в достатній кількості всередині країни.

«Темпи зростання імпорту перевищують темпи зростання експорту в більшості ключових товарних груп. Наприклад, у 2024 році імпорт електроніки зріс на 35,1%, тоді як експорт у цій групі – лише на 17,7%. Схожа ситуація з обладнанням, мінеральними ресурсами та фармацевтичними препаратами. Це лише поглиблює дефіцит торговельного балансу та підкреслює потребу у трансформації економіки. Україна залишається надмірно залежною від експорту аграрної сировини та імпорту промислової та енергетичної продукції» [23].

Загалом динаміка зовнішньої торгівлі України у 2022–2024 роках на (табл. 2.4) характеризується стійким дефіцитом торговельного балансу, повільною диверсифікацією експорту та високою енергетичною й технологічною залежністю від імпорту. Для стабілізації ситуації необхідним є посилення державної політики, спрямованої на розвиток експорту з високою доданою вартістю, імпортозаміщення в ключових секторах, а також

модернізацію промисловості з акцентом на інновації та локалізацію виробництва.

Таблиця 2.4. Географічна структура зовнішньої торгівлі України

Роки	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
	тис. дол. США	тис. дол. США	тис. дол. США	тис. дол. США	тис. дол. США	тис. дол. США
Австралія і Океанія	28846	230448	20865	101922	23776	144389
Азія	10940925	20382528	8596065	23137421	10858184	26345284
Африка	2129674	596724	1677357	713483	2940623	1023729
Європа	29798301	30883598	24889209	35379011	26644091	38458703
Південна Америка	69905	581976	37763	564996	83804	720139
Північна Америка	1120365	2582874	715991	3481162	1154890	4038274
Інші	0	0	245651	189005	27751	20692

Примітка. Складено автором на основі [27].

Географічна структура зовнішньоекономічної діяльності України демонструє чітку орієнтацію на співпрацю з європейськими, азійськими та деякими африканськими країнами. Основними торговельними партнерами України залишаються країни Європейського Союзу, зокрема Німеччина, Польща, Італія, Нідерланди та Іспанія. Водночас важливу роль у зовнішній торгівлі відіграють Китай і Туреччина. Україна активно експортує до Індії, Єгипту, Індонезії та інших країн Азії, переважно агропромислову продукцію, зокрема зернові та олії. З боку імпорту Китай є найбільшим постачальником товарів в Україну. Також значну частку займають Німеччина, Польща, США та Туреччина, з яких імпортуються машини, обладнання, хімічна продукція та товари високої доданої вартості. Істотне зменшення імпорту спостерігається з боку Білорусі та Російської Федерації внаслідок воєнного конфлікту, санкцій та загального скорочення економічних зв'язків.

У зовнішній торгівлі України спостерігається як позитивне, так і негативне сальдо залежно від країни. Зокрема, негативне сальдо зафіксовано у торгівлі з

Китаєм, Німеччиною, Польщею та Туреччиною – імпорт з цих країн значно перевищує обсяги експорту. Натомість позитивне сальдо сформовано у відносинах з такими країнами, як Єгипет, Індія, Іспанія, Італія, Нідерланди та Саудівська Аравія. Ці країни імпортують переважно українську сировину, зокрема аграрну та металургійну продукцію, тоді як їхній експорт в Україну є відносно незначним.

Торговельне сальдо, яке відображає різницю між експортом і імпортом товарів і послуг, є ключовим індикатором зовнішньоекономічної стійкості країни. В умовах війни в Україні (2022–2024 рр.) цей показник зазнав суттєвих коливань через внутрішні та зовнішні чинники. Аналітичні дані показують, що у 2022 році торговельне сальдо України у відсотках до ВВП різко знизилося, свідчачи про дефіцит зовнішньої торгівлі. У 2023–2024 роках спостерігалось поступове покращення балансу завдяки диверсифікації торгових маршрутів і активізації експорту до країн ЄС. Стійкість торговельного балансу відносно ВВП є критичною для підтримання платіжного балансу країни і забезпечення фінансової стабільності, що особливо важливо для України у воєнних умовах.

Отже, аналіз ключових макроекономічних показників, таких як індекс споживчих цін, рівень зайнятості, безробіття та стан зовнішньої торгівлі, дозволяє отримати комплексне уявлення про соціально-економічну ситуацію в Україні у досліджуваній період. Попри складні умови, спостерігаються ознаки поступової стабілізації, зокрема в уповільненні інфляції та частковому відновленні повноцінного функціонування економічної системи.

2.3 Загальний аналіз та оцінка динаміки показників Системи національних рахунків України

У світовій практиці система національних рахунків (СНР) є ключовим інструментом для комплексного аналізу економіки країни. Вона дозволяє узагальнити та систематизувати інформацію про виробництво, розподіл і

використання ресурсів, що є необхідним для оцінки стану та динаміки національного господарства. Саме тому СНР відіграє важливу роль у формуванні ефективної економічної політики [30].

На ранньому етапі аналізу сформовано та проаналізовано таблицю рахунку товарів і послуг Системи Національних Рахунків (СНР) України в динаміці за 2014-2023 роки (табл.2.5).

Таблиця 2.5. Рахунок товарів і послуг СНР України

Ресурси	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023р. до 2021р.	
					абсолютн.	віднош.
Випуск (в основних цінах), млн. грн.	8696582	11410255	10511370	13642300	2232045	19,6
Імпорт товарів і послуг, млн. грн.	1702946	2289881	2721793	3261563	971682	42,4
Податки на продукти, млн. грн.	606560	780757	634573	833558	52801	6,8
Субсидії на продукти, млн. грн.	-11259	-14634	-21651	-28299	-13665	93,4
Усього	10994829	14466259	13846085	17709122	3242863	22,4
Використання						
Проміжне споживання, млн. грн.	5069857	6725529	5885178	7819598	1094069	16,3
Кінцеві споживчі витрати, млн. грн.	3908788	4734271	5469268	6816074	2081803	44
Індивідуальні, млн. грн.	3520546	4305425	-	-		
Колективні, млн. грн.	388242	428846	-	-		
Валове нагромадження основного капіталу, млн. грн.	564315	719771	621856	1318159	598388	83
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів, млн. грн.	-188638	67284	11357	-122570	-189854	-282
Придбання за виключенням вибуття цінностей, млн. грн.	1447	1544	1416	2117	573	37,1
Експорт товарів і послуг, млн. грн.	1639060	2217860	1857010	1875744	-342116	-15,4
Усього	10994829	14466259	13846085	17709122	2232045	19,6

Примітка. Складено автором на основі [28].

У таблиці подано динаміку основних макроекономічних показників України за 2014, 2020–2023 роки з акцентом на відхилення 2023 року від 2021 року в абсолютному вираженні та у відсотках.

Обсяг випуску у фактичних цінах у 2023 році становив 13642300 млн грн, що на 2323045 млн грн (або на 19,6%) більше порівняно з 2021 роком. Це свідчить про зростання виробництва товарів та послуг. Імпорт товарів і послуг також зріс на 971682 млн грн, або на 42,4%, до 3261563 млн грн у 2023 році, що може свідчити як про активізацію споживання, так і про посилення залежності від зовнішніх поставок.

Надходження від податків на продукти у 2023 році становили 833558 млн грн, що на 52 801 млн грн (або 6,8%) більше, ніж у 2021 році. Водночас обсяг субсидій на продукти зменшився на 13 665 млн грн, що свідчить про скорочення державної підтримки у вигляді субсидій.

Загальний обсяг ресурсів у 2023 році становив 17709122 млн грн, що на 3242863 млн грн (22,4%) більше, ніж у 2021 році. Це зростання відображає загальну тенденцію до економічного пожвавлення, попри складну ситуацію в країні.

Щодо використання ресурсів, найбільшу питому вагу займає кінцеве споживання, яке у 2023 році становило 6816074 млн грн, що на 2081803 млн грн більше за 2021 рік (зростання на 44%). Із цього обсягу колективні споживчі витрати зросли на 153 416 млн грн (на 35,8%), тоді як індивідуальні дані за 2022–2023 роки відсутні.

Значне зростання спостерігалось у валовому нагромадженні основного капіталу – у 2023 році цей показник склав 1318159 млн грн, що на 598388 млн грн (83%) більше за рівень 2021 року. Це може свідчити про активізацію інвестиційної діяльності.

Водночас показник зміни запасів матеріальних оборотних коштів має негативне значення: -1225070 млн грн у 2023 році, що на 1898543 млн грн менше порівняно з 2021 роком. Це може свідчити про скорочення запасів, можливо, через перебої в постачанні або спроби оптимізувати логістичні витрати.

Показник чистого експорту (експорт мінус імпорт) також демонструє негативну динаміку. Експорт товарів і послуг у 2023 році склав 1875744 млн грн, що на 342116 млн грн (або 15,4%) менше, ніж у 2021 році. Це свідчить про скорочення надходжень від зовнішньоекономічної діяльності, що може бути наслідком воєнних дій, логістичних обмежень або падіння зовнішнього попиту.

Отже, аналіз даного рахунку свідчить про загальне зростання обсягів виробництва, споживання та інвестицій в Україні у 2023 році порівняно з 2021 роком. Водночас спостерігається суттєве скорочення експорту та зміни у структурі державного втручання через податки і субсидії.

Наступним важливим етапом є аналіз динаміки рахунку виробництва (рис. 2.4.)

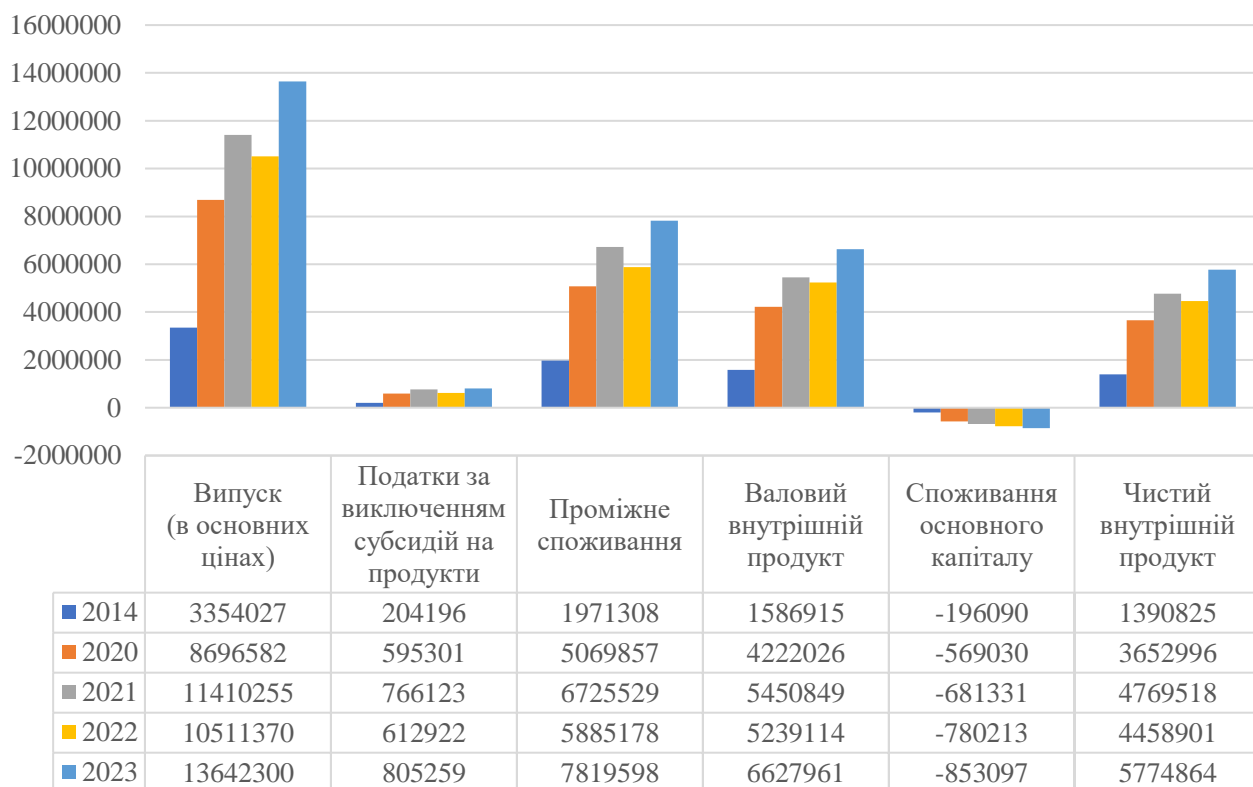

Рис. 2.4. Рахунок виробництва СНР України (складено автором на основі [28])

Як зазначає І.В. Вареник: «Рахунок виробництва є першим у послідовності рахунків, що складаються для інституційних одиниць, секторів та економіки в цілому. Оскільки інформація про доходи, отримані в результаті виробничої

діяльності, переноситься до наступних рахунків, порядок складання рахунку виробництва справляє суттєвий вплив на всю систему національних рахунків. У будь-якому разі дані про виробництво мають самостійну аналітичну цінність»[29]. Це підтверджує нашу впевненість у важливості аналізу динаміки даного рахунку.

Випуск (у основних цінах) у 2014 році становив 3354027 млн грн, а в 2023 році – 13642300 млн грн. За цей період відбулося зростання більш ніж у 4 рази. Темп росту між 2014 і 2023 роком становить близько 406,8%, а темп приросту – 306,8%. Найвищий приріст спостерігався між 2020 та 2021 роками – на 2723673 млн грн (31,3%).

Податки за виключенням субсидій на продукти також демонструють зростання: з 204 196 млн грн у 2014 році до 805 259 млн грн у 2023. Загальний темп росту за період – 394,4%, а приросту – 294,4%. Помітне зниження спостерігалось у 2022 році порівняно з 2021 – падіння на 153 201 млн грн або 20%, проте в 2023 році відбулось суттєве відновлення.

Проміжне споживання у 2014 році становило 1971308 млн грн, у 2023 – 7 819 598 млн грн. Темп росту – 396,5%, приросту – 296,5%. Показник стабільно зростав, за винятком 2022 року, коли спостерігалось зниження на 836051 млн грн (12,4%) у порівнянні з попереднім роком, але у 2023 році він знову зріс.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) зріс із 1586915 млн грн у 2014 до 6627961 млн грн у 2023 році. Загальний темп росту становив 417,5%, приросту – 317,5%. Найбільший стрибок відбувся у 2021 році – плюс 1238823 млн грн порівняно з 2020 роком (29,3%). У 2022 спостерігалось падіння ВВП на 217935 млн грн (4%), але у 2023 році знову відбулося зростання.

Споживання основного капіталу демонструє зростання у від'ємному значенні: з -196 090 млн грн у 2014 до -853097 млн грн у 2023. Це свідчить про збільшення амортизаційних відрахувань, темп росту за абсолютним значенням склав 435%, приросту – 335%.

Чистий внутрішній продукт (ЧВП) збільшився з 1390825 млн грн у 2014 році до 5774864 млн грн у 2023. Темп росту становив 415,3%, приросту – 315,3%.

Показник демонстрував стабільне зростання, за винятком 2022 року, коли відбулося зниження на 310627 млн грн (6,5%) порівняно з 2021.

У підсумку, всі основні макроекономічні показники демонструють позитивну динаміку у довгостроковому періоді. Проте 2022 рік виявився кризовим для більшості з них, що підтверджує короткострокове уповільнення економічного зростання, з подальшим відновленням у 2023 році.

Далі проведемо аналіз рахунку розподілу первинного доходу (табл. 2.6.).

Таблиця 2.6. Рахунок розподілу первинного доходу СНР України

Ресурси	2014р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.
Валовий прибуток, змішаний дохід	647781	1785130	2477154	1855568	2543725
Оплата праці найманих працівників	796382	2159259	2601384	3208813	3695673
Податки на виробництво та імпорт	233215	637154	818335	668941	881069
податки на продукти	206336	606560	780757	634573	841573
інші податки, пов'язані з виробництвом	26879	30594	37578	34368	39496
Субсидії на виробництво та імпорт	-29022	-43315	-75846	-79738	-78216
субсидії на продукти	-2140	-11259	-14634	-21651	-28299
інші субсидії, пов'язані з виробництвом	-26882	-32056	-61212	-58087	-49917
Дохід від власності, одержаний від інших країн	3829	11814	11093	10411	35652
Усього	1652185	4550042	5832120	5663995	7077903
Використання					
Дохід від власності, сплачений іншим країнам	83413	235759	539525	145445	264206
Валовий національний дохід	1568772	4314283	5292595	5518550	6813697
Усього	1652185	4550042	5832120	5663995	7077903
Чистий національний дохід	1372682	3745253	4611264	4738337	5960600

Примітка. Складено автором на основі [28]

У період з 2014 по 2023 рік у рахунку розподілу первинного доходу спостерігалось загальне зростання основних показників. Загальний обсяг ресурсів збільшився з 1652185 млн грн у 2014 році до 7 077 903 млн грн у 2023 році. У 2021 році він становив 5832120 млн грн, отже за два роки зріст склав

21,3% при темпі росту 121,3%. Основним джерелом формування ресурсів залишалися валовий прибуток і змішаний дохід, який у 2023 році становив 2543725 млн грн, що трохи перевищує рівень 2021 року – 2477154 млн грн. Приріст за цей період становив 2,7%.

Оплата праці найманих працівників демонструвала стабільне зростання – з 2601384 млн грн у 2021 до 3695673 млн грн у 2023, що відповідає приросту на 42% і темпу росту 142%. Податки на виробництво та імпорт у 2023 році досягли 881069 млн грн проти 818335 млн грн у 2021, що означає приріст у 7,7%. У структурі податків основну частину продовжували займати податки на продукти, які зросли з 780757 млн грн у 2021 до 841573 млн грн у 2023.

Субсидії на виробництво та імпорт залишалися від’ємними протягом усього періоду. У 2021 році вони становили -75846 млн грн, а у 2023 – -78216 млн грн, тобто за два роки приріст у від’ємному значенні склав 3,1%. Водночас інші субсидії, пов’язані з виробництвом, скоротилися з -61212 млн грн до -49917 млн грн, що свідчить про зменшення цього виду витрат.

Доходи від власності, отримані з-за кордону, зросли у три рази – з 11093 млн грн у 2021 до 35652 млн грн у 2023, приріст – 221,4%. Натомість доходи від власності, сплачені іншим країнам, зменшились із 539525 млн грн у 2021 до 264206 млн грн у 2023, що означає зниження більш ніж на 50%.

У підсумку в 2023 році в порівнянні з довоєнним 2021 роком у структурі первинного доходу спостерігається позитивна динаміка щодо внутрішніх джерел формування доходу, передусім оплати праці, прибутку та доходів з-за кордону, при одночасному скорочення зовнішніх виплат.

Показники рахунку розподілу вторинного доходу демонстрували стале зростання (табл.2.6.). Загальний обсяг ресурсів зріс із 1635292 млн грн у 2014 році до 7705325 млн грн у 2023 році. Основною складовою ресурсів залишався валовий національний дохід, який у 2023 році становив 6813697 млн грн, що на 1521102 млн грн більше, ніж у 2021 році, коли цей показник був на рівні 5292595 млн грн. Темп приросту за два роки склав 28,7%, а темп росту – 128,7%.

Таблиця 2.7. Рахунок розподілу вторинного доходу СНР України

Ресурси	2014р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.
Валовий національний дохід	1568772	4314283	5292595	5518550	6813697
Поточні податки на доходи, майно тощо, одержані від інших країн	2493	8259	11392	5041	4402
Інші поточні трансферти, одержані від інших країн	64027	202147	245388	935590	887226
Усього	1635292	4524689	5549375	6459181	7705325
Використання					
Поточні податки на доходи, майно тощо, сплачені іншим країнам	518	15206	23046	31040	33391
Соціальні допомоги, крім допомог у натурі, сплачені іншим країнам	28	248	285	323	326
Інші поточні трансферти, сплачені іншим країнам	21200	84110	107459	67575	7141
Валовий наявний дохід	1613546	4425125	5418585	6360243	7664467
Усього	1635292	4524689	5549375	6459181	7705325
Чистий наявний дохід	1417456	3856095	4737254	5580030	6811370

Примітка. Складено автором на основі [28].

Поточні податки на доходи, майно тощо, одержані з-за кордону, у 2021 році становили 11392 млн грн, а у 2023 році знизилися до 4402 млн грн, що свідчить про скорочення надходжень за цим джерелом на 61,4%. Інші поточні трансферти, одержані від інших країн, також продемонстрували незначне зниження з 245388 млн грн у 2021 році до 887226 млн грн у 2023 році, що все ж є значним зростанням у порівнянні з попередніми роками.

У частині використання ресурси зростали пропорційно. Поточні податки на доходи, майно тощо, сплачені іншим країнам, у 2021 році становили 23046 млн грн, а у 2023 – 33391 млн грн, приріст склав 44,9%. Соціальні допомоги, крім допомог у натуральній формі, сплачені за кордон, зросли з 285 млн грн до 326 млн грн, що є помірним зростанням. Інші поточні трансферти, сплачені за кордон, у 2023 році зменшилися до 7141 млн грн порівняно з 107459 млн грн у 2021 році, тобто спостерігається значне скорочення видатків за цим напрямом.

Валовий наявний дохід у 2021 році становив 5418585 млн грн, а у 2023 році – 7 664 467 млн грн. Приріст за два роки становить 41,4%, а темп росту – 141,4%.

Чистий наявний дохід зріс з 4737254 млн грн у 2021 до 6811370 млн грн у 2023 році, що свідчить про зростання на 43,8% за період та темп росту 143,8%.

Таким чином, протягом досліджуваного періоду спостерігалось значне зростання доходів як у частині ресурсів, так і використання. Це вказує на загальне підвищення фінансових можливостей національної економіки та її здатності підтримувати фінансові потоки як усередині країни, так і в міжнародному вимірі.

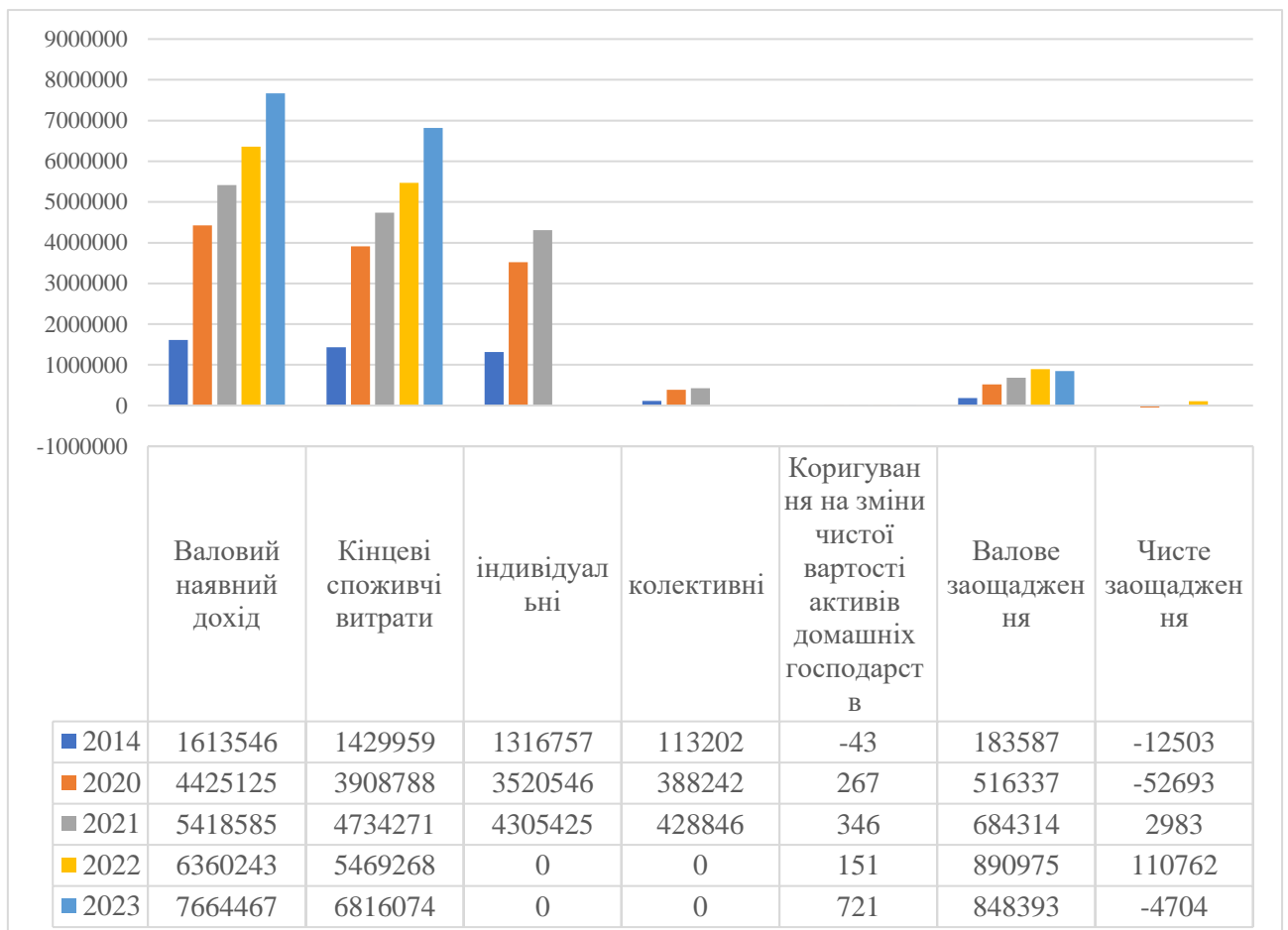

Рис. 2.5. Рахунок використання наявного доходу СНР України (складено автором на основі [28])

Упродовж 2014–2023 років основні показники рахунку використання доходу демонстрували стале зростання. Валовий наявний дохід збільшився з 1613546 млн грн у 2014 році до 7664467 млн грн у 2023 році. У 2021 році цей показник становив 5418585 млн грн, отже, протягом 2021-2023 років дохід зріс на 2 245 882 млн грн, що відповідає приросту на 41,4% і темпу росту 141,4%.

Кінцеві споживчі витрати також суттєво зросли. У 2021 році вони становили 4734271 млн грн, а у 2023 – 6816074 млн грн. Приріст за два роки склав 44%, а темп росту – 144%. Це свідчить про збільшення споживчої активності населення та, ймовірно, про зростання рівня життя. Структура витрат включала як індивідуальні, так і колективні витрати, однак за 2022 і 2023 роки ці складові в таблиці не деталізовані.

Коригування на зміни чистої вартості активів домашніх господарств мало незначний вплив на загальні обсяги. У 2021 році цей показник становив 346 млн грн, а у 2023 – 721 млн грн, що свідчить про поступове зростання, хоча частка цього елемента в загальних доходах і витратах є незначною.

Валові заощадження у 2021 році дорівнювали 684314 млн грн, а у 2023 – 848393 млн грн, що демонструє приріст на 23,9% і темп росту 123,9%. Водночас чисте заощадження, яке у 2021 році було позитивним і становило 2983 млн грн, у 2023 знову стало від'ємним – -4704 млн грн, що свідчить про зниження обсягу ресурсів, доступних для накопичення після урахування споживання та амортизації.

Отже, у період з 2021 по 2023 рік, попри складну безпекову ситуацію та тривалі воєнні дії, показники системи національних рахунків демонструють позитивну динаміку. Зросли основні макроекономічні категорії, зокрема валовий національний дохід, кінцеві споживчі витрати та валові заощадження. Це свідчить про поступове економічне відновлення та адаптацію економіки до кризових умов. Водночас окремі показники, як-от чисте заощадження, вказують на певні структурні виклики у сфері доходів та споживання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У представленій кваліфікаційній роботі бакалавра представлено авторські результати та оцінки, також узагальнення пропозицій щодо покращення стану проаналізованих макроекономічних показників в Україні, що дало можливість сформулювати сукупність висновків.

1. Визначено, що макроекономічні показники є важливим інструментом аналізу національної економіки, оскільки вони узагальнено відображають результати її функціонування та взаємодії із зовнішнім середовищем, що дозволяє формувати ефективну державну економічну політику.

2. З'ясовано, що системне вивчення динаміки макроекономічних показників забезпечує комплексне розуміння економічних процесів, оскільки взаємозв'язок між показниками дозволяє вчасно реагувати на виклики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Такий підхід сприяє виявленню причинно-наслідкових зв'язків між економічними явищами та дозволяє оцінити ефективність реалізованих заходів. У результаті можна не лише фіксувати зміни, а й прогнозувати подальші тенденції розвитку, що є критично важливим для стабільності економіки.

3. Досліджено, що секторальний аналіз макроекономічних показників є важливим інструментом для виявлення сильних і слабких сторін національної економіки, оскільки дозволяє дослідити, як змінюється структура господарства під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Такий підхід допомагає зрозуміти, які сектори демонструють стабільне зростання, а які потребують підтримки чи реформування. Крім того, аналіз структури економіки сприяє ефективнішому розподілу ресурсів, формуванню збалансованої економічної політики та визначенню пріоритетів розвитку в довгостроковій перспективі.

4. Наведено класифікацію макроекономічних показників та розкрито їх значення для аналізу стану економіки, зокрема у контексті формування фіскальної, монетарної, структурної та соціальної політики. Такий підхід дозволяє всебічно оцінити економічні процеси, виявити їх динаміку та

взаємозв'язки, а також забезпечує підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень. Особливу увагу приділено ролі Системи національних рахунків як базової методології обліку макроекономічних показників. Це дає змогу формувати об'єктивне уявлення про економічну ситуацію та забезпечити порівняльний характер даних на міжнародному рівні.

5. Досліджено, що макроекономічні показники відіграють ключову роль у моніторингу економіки, оскільки вони дозволяють оцінити ефективність державної політики, виявити тенденції економічного розвитку та визначити оптимальні напрями подальших дій.

6. Визначено, що аналіз динаміки показників забезпечує глибше розуміння процесів у національній економіці, допомагаючи виявляти не лише зміни в обсягах виробництва чи рівні зайнятості, а й системні ризики та взаємозв'язки між різними економічними явищами.

7. У роботі охарактеризовано ключові методи аналізу динаміки макроекономічних показників, зокрема трендовий, індексний, факторний, регресійний та графоаналітичний аналізи, що дозволяють не лише оцінити поточний стан економіки, але й сформулювати прогнози її подальшого розвитку.

8. Доведено, що використання комплексного підходу в дослідженні економічної динаміки забезпечує більш глибоке розуміння структурних зрушень, сприяє виявленню основних чинників впливу та підвищує достовірність прогнозів і рішень у сфері макроекономічного регулювання.

9. З'ясовано, що Відновлення економіки України після глибокої рецесії 2022 року демонструє ознаки стійкої адаптації до умов війни, проте темпи зростання залишаються помірними та нерівномірними між секторами. Після історичного падіння реального ВВП майже на 29% у 2022 році, у 2023–2024 роках спостерігається позитивна, хоч і стримана динаміка: економіка зростає на 5,5% у 2023-му та на 2,9% у 2024-му. Це свідчить про те, що бізнес, домогосподарства та уряд адаптувалися до умов тривалих бойових дій, сформували нові логістичні та фінансові зв'язки й почали поступово відновлювати виробничу активність. Однак загальне зростання ВВП ще не

повернулося до довоєнного рівня, що вказує на наявність глибоких структурних проблем, зокрема втрату промислового потенціалу, зниження внутрішнього попиту та експортних можливостей. Така ситуація потребує довгострокової стратегії з акцентом на інноваційний розвиток, підтримку малого та середнього бізнесу й активізацію внутрішнього виробництва.

10. Досліджено, що домінування споживчих витрат у структурі ВВП свідчить про значну соціальну напругу та обмеженість ресурсів на розвиток, попри зростання інвестиційної активності. У 2022-2023 роках частка кінцевого споживання у ВВП перевищувала 100%, що означає, що країна споживала більше, ніж виробляла. Це характерно для економік у стані кризи, які покривають дефіцит коштом зовнішньої допомоги, кредитів чи заощаджень. Лише у 2024 році частка споживання почала знижуватись, що може вказувати на поступове наближення до більш збалансованої економічної моделі. Водночас позитивним сигналом є зростання валового нагромадження основного капіталу з 622 млрд грн у 2022 році до 1,43 трлн грн у 2024 році. Це свідчить про певне пожвавлення інвестицій, зокрема у сфері реконструкції та модернізації. Водночас такий дисбаланс між споживанням та виробництвом вимагає корекції економічної політики: необхідно переорієнтувати ресурси з поточного споживання на підтримку інновацій, технологій та капіталовкладень у стратегічні сектори.

11. Зовнішньоторговельний дефіцит залишається одним із ключових макроекономічних ризиків для України, що підкреслює критичну потребу у відновленні експортного потенціалу. Протягом 2022-2024 років дефіцит зовнішньої торгівлі лише зростав, досягши майже 1,46 трлн грн у 2024 році. Така тенденція є результатом значного зменшення експорту через втрату територій, руйнування портової інфраструктури, зниження виробництва у ключових експортно-орієнтованих секторах, а також залежності від імпорту продукції першої необхідності, включаючи військову та гуманітарну допомогу. Цей фактор є суттєвою загрозою для стабільності платіжного балансу країни, національної валюти та рівня валютних резервів. Для зміцнення макроекономічної стабільності та довгострокового зростання Україна має

стимулювати розвиток конкурентоспроможних галузей, розширювати участь у глобальних ланцюгах доданої вартості та покращувати умови для експортерів, зокрема через модернізацію митної системи та логістики.

12. Аналіз динаміки макроекономічних показників України у 2014–2024 роках демонструє складність викликів, з якими стикалася національна економіка, зокрема інфляційні сплески, коливання на ринку праці та значні дисбаланси зовнішньої торгівлі. Найбільш критичні прояви інфляції були зафіксовані у періоди політичної та воєнної нестабільності, особливо у 2015 та 2022 роках. Незважаючи на спроби стримування цін завдяки монетарним заходам, залишкові ризики інфляції зберігаються. Ситуація на ринку праці залишалася вразливою — рівень зайнятості зазнавав коливань під впливом зовнішніх шоків, таких як пандемія та війна, а безробіття зростало в кризові роки.

13. З'ясовано, що низка показників у 2022 році зазнали спаду, що було спричинено деструктивним впливом повномасштабного вторгнення: падіння експорту, скорочення запасів, зниження ВВП. Однак вже у 2023 році відбулося часткове відновлення економічної активності. Варто звернути увагу на негативне сальдо зовнішньої торгівлі, яке поглибилося, свідчачи про зміцнення залежності від імпорту. Водночас зміна структури доходів вказує на зменшення потреби у зовнішніх виплатах і збільшення ролі внутрішніх джерел. Сукупність цих факторів свідчить про те, що українська економіка, хоча й залишається вразливою до зовнішніх і внутрішніх потрясінь, демонструє певний рівень стійкості та потенціал для відновлення в середньостроковій перспективі.

14. Зовнішньоторговельна діяльність України у досліджуваній період засвідчила залежність економіки від імпорту технологічних та енергетичних товарів, водночас експортна структура залишається сировинною, з домінуванням аграрної продукції. Погіршення торговельного сальдо вказує на потребу в активізації державної політики з розвитку промисловості, розширення виробництва продукції з високою доданою вартістю та зниження залежності від критично важливого імпорту. Стабілізація торговельного балансу і підтримка

експорту мають стати пріоритетом для забезпечення фінансової стійкості країни в умовах затяжної війни.

15. Аналіз динаміки макроекономічних показників України за період 2014–2023 років дозволяє зробити висновок про поступове зростання економічної активності, покращення фінансових показників та структурних змін у системі національних рахунків. Усі ключові елементи – валовий випуск, валовий національний дохід, кінцеві споживчі витрати, валовий наявний дохід – свідчать про розширення економічної бази країни. Таке зростання не було лінійним: період 2022 року став своєрідною точкою просідання, однак економіка виявила здатність до швидкого часткового відновлення вже у 2023 році. Особливо варто підкреслити зростання споживчих витрат, що вказує на відновлення внутрішнього попиту, а також зростання доходів працівників і підприємницького прибутку, що є основою для сталого економічного розвитку.

16. Попри загалом позитивну динаміку, економіка України залишається вразливою в частині зовнішньоторговельного балансу, обсягів чистого експорту та рівня заощаджень. Так, збільшення імпорту при скороченні експорту створює ризики для платіжного балансу. Крім того, зниження обсягів чистого заощадження свідчить про виснаження частини ресурсів, які могли би бути спрямовані на довгострокові інвестиції. Слід також зауважити тенденцію до скорочення зовнішніх виплат за доходами від власності, що може свідчити як про зменшення боргового навантаження, так і про переорієнтацію на внутрішні джерела фінансування. Отже, українська економіка демонструє адаптивність, здатність до самовідновлення і стабільне зростання за умови подолання викликів безпекового характеру та збереження сприятливої макроекономічної політики.

Отже, узагальнивши аналіз макроекономічних тенденцій останніх років, можна зробити висновок, що економіка України перебуває в умовах значних викликів, однак зберігає потенціал для зростання. Враховуючи наявні проблеми й структурні обмеження, особливо актуальним стає формування комплексного підходу до стимулювання економічного розвитку. У цьому контексті доцільно

визначити ключові напрями, реалізація яких сприятиме покращенню динаміки ВВП у майбутньому.

Для покращення динаміки валового внутрішнього продукту України у середньо- та довгостроковій перспективі необхідно зосередити увагу на активізації економічної діяльності через низку стратегічно важливих напрямів. Одним із ключових факторів є розширення інвестицій у реальний сектор економіки. Події останніх років засвідчили, що позитивні зрушення у сфері капітальних вкладень мають значний вплив на формування зростаючого тренду ВВП. Тому державна політика має бути спрямована на створення передумов для зростання інвестиційної привабливості країни, зокрема шляхом спрощення регуляторного середовища, забезпечення прозорості процедур, зміцнення правових гарантій для інвесторів і стимулювання співпраці між приватним бізнесом і державою.

Разом з тим, надзвичайно важливим чинником економічного зростання залишається внутрішній попит, зокрема споживча активність населення. Підтримка купівельної спроможності домогосподарств, підвищення рівня зайнятості, а також зростання реальних доходів населення здатні забезпечити стабільне зростання кінцевого споживання, яке, своєю чергою, позитивно впливатиме на ВВП. В умовах післявоєнного відновлення особливе значення має активізація внутрішнього ринку як джерела стійкого економічного зростання.

Поряд із цим важливо приділити увагу зовнішньоекономічному сектору, адже падіння експорту у 2023 році негативно вплинуло на формування ВВП. Україна потребує послідовної стратегії відновлення та розвитку експортного потенціалу, що включатиме диверсифікацію ринків збуту, підтримку підприємств, орієнтованих на зовнішні ринки, а також покращення логістичних шляхів і міжнародної співпраці. Водночас стрімке зростання імпорту актуалізує необхідність розвитку внутрішнього виробництва у тих секторах, які можуть замінити критично важливі товари з-за кордону.

Особливу роль у забезпеченні довготривалого економічного зростання відіграє модернізація виробництва та впровадження інновацій. Підвищення

продуктивності праці можливе лише за умов активного використання сучасних технологій, автоматизації та цифровізації. Тому держава має підтримувати розвиток науково-дослідних ініціатив, стимулювати інноваційне підприємництво та сприяти формуванню технологічних кластерів у ключових галузях.

Також варто звернути увагу на підвищення ефективності бюджетної та податкової політики. Раціональне управління державними фінансами, помірне податкове навантаження для підприємств і зменшення фіскального тиску на малий і середній бізнес можуть сприяти активізації ділової активності. У цьому контексті важливим є забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів, що посилить довіру з боку бізнесу і громадян.

У контексті макроекономічної стабілізації України особливу увагу слід приділити стримуванню інфляційного тиску, підвищенню рівня зайнятості, зниженню безробіття та збалансуванню зовнішньої торгівлі. З огляду на післякризову відбудову економіки та поступове відновлення виробництва, важливо забезпечити прогнозовану цінову динаміку. Для цього доцільно проводити виважену монетарну політику, спрямовану на уникнення надмірного розширення грошової маси, а також контролювати ціноутворення в критично важливих секторах, таких як енергетика й продовольча безпека. Водночас фіскальні заходи мають бути орієнтовані на стримування непродуктивних витрат бюджету, з одночасним підтриманням соціально вразливих груп і стимулюванням внутрішнього попиту.

Питання зайнятості та безробіття потребує активного втручання держави в частині створення сприятливих умов для бізнесу, особливо малого та середнього, який здатен швидко генерувати робочі місця. Варто також розширювати програми професійної перепідготовки та перекваліфікації, орієнтовані на потреби післявоєнного ринку праці. Посилення співпраці з приватним сектором у сфері освітньо-трудова ініціатив допоможе зменшити структурне безробіття та забезпечити ефективне використання трудового потенціалу.

Щодо зовнішньоекономічної сфери, то ключовим завданням є зменшення негативного сальдо торгового балансу, яке протягом останніх років формувалося на тлі зростання імпорту та скорочення експорту. Для виправлення ситуації необхідно стимулювати експортно-орієнтоване виробництво, підтримуючи галузі з високим потенціалом доданої вартості, зокрема аграрно-промисловий комплекс, переробну промисловість та ІТ-сектор. Урядові експортні програми, спрощення логістичних процедур і розширення торговельної присутності на нових ринках можуть відіграти вирішальну роль у нарощуванні обсягів вітчизняного експорту. Одночасно варто зменшувати критичну залежність від імпорту шляхом розвитку внутрішнього виробництва та імпортозаміщення, що дозволить збалансувати зовнішньоторговельні потоки та зміцнити позиції національної економіки

Покращення показників системи національних рахунків (СНР) України є важливим кроком на шляху до забезпечення стабільного економічного зростання та посилення економічної безпеки держави. Для цього необхідно створити сприятливі умови для зростання обсягів виробництва та нарощування валового внутрішнього продукту. Пріоритетом має стати розвиток конкурентоспроможного реального сектору, зокрема промисловості, аграрного комплексу та ІТ-сфери, шляхом модернізації обладнання, впровадження енергоощадних технологій та стимулювання науково-технічних інновацій. Такі заходи сприятимуть покращенню рахунку виробництва, підвищенню рівня зайнятості та зростанню доходів населення.

Водночас важливо звернути увагу на підвищення ефективності розподілу й використання доходів у межах рахунків доходів. Необхідно забезпечити баланс між первинними доходами від праці, капіталу і ренти, а також справедливий механізм трансферного перерозподілу через бюджетну систему та соціальні інститути. Паралельно з цим держава повинна підтримувати розвиток внутрішнього ринку через зростання купівельної спроможності населення та стимулювання внутрішнього попиту, що позитивно вплине на кінцеве споживання.

Окрема увага має бути зосереджена на поліпшенні показників рахунку накопичення. Для цього доцільно активізувати інвестиційні процеси в економіці, зокрема шляхом реалізації державних і державно-приватних проєктів у сфері інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та енергетики. Розвиток людського капіталу й інноваційних галузей також стане чинником, що забезпечить довгострокове зростання економіки та підвищить конкурентоспроможність країни на світовому ринку.

На рахунки зовнішньоекономічних операцій варто впливати через диверсифікацію експорту, орієнтацію на ринки з високою доданою вартістю, зменшення енергетичної та сировинної залежності, а також активізацію міжнародного економічного співробітництва. Поліпшення умов для надходження прямих іноземних інвестицій і стабілізація фінансового ринку сприятимуть покращенню фінансового рахунку.

Крім того, важливим напрямом удосконалення СНР в Україні є реформування системи збору, узагальнення й публікації статистичних даних. Використання сучасних ІТ-рішень, гармонізація методології з міжнародними стандартами, підвищення прозорості та доступності інформації для всіх учасників економічного процесу забезпечить більш точну оцінку економічної динаміки та підвищить якість державного стратегічного планування.

Від початку 2014 року Україна опинилася у надзвичайно складних умовах через збройну агресію з боку Російської Федерації, що згодом переросла у повномасштабну війну. Цей затяжний конфлікт завдав глибоких соціально-економічних, гуманітарних та демографічних потрясінь, які й досі суттєво впливають на розвиток країни. Масові руйнування інфраструктури, вимушене переміщення мільйонів осіб, втрата робочих місць, загибель та травматизація населення, постійна загроза обстрілів і терору з боку ворога – усе це створює серйозні виклики не лише для економіки, а й для системи державного управління, соціального захисту та безпеки громадян.

У таких умовах необхідним є впровадження комплексної державної стратегії, спрямованої на зміцнення національної безпеки, підвищення стійкості

суспільства та мінімізацію втрат серед цивільного населення. Насамперед, потрібно забезпечити ефективну систему цивільного захисту, яка включатиме створення та модернізацію мережі укриттів, розгортання систем раннього оповіщення, проведення регулярних навчань для населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях. Особлива увага має приділятися захисту уразливих категорій громадян – дітей, осіб з інвалідністю, людей похилого віку.

Крім того, слід систематично розвивати механізми гуманітарного реагування: створювати запаси продуктів, ліків, засобів першої необхідності у регіонах, що знаходяться під підвищеним ризиком, а також налагоджувати ефективну логістику доставки допомоги до прифронтових і деокупованих територій. Участь міжнародних організацій у забезпеченні гуманітарної підтримки має бути не лише епізодичною, а інтегрованою в систему національного реагування. Важливо також сприяти розвитку волонтерських рухів і громадських ініціатив, які демонструють надзвичайну ефективність у період війни.

Уряду необхідно передбачити розширення програм психологічної реабілітації та соціальної інтеграції осіб, що зазнали травматичних подій, зокрема військових, внутрішньо переміщених осіб і членів родин загиблих. Додатково варто розробити механізми стимулювання повернення людей до постраждалих регіонів після стабілізації ситуації, включаючи фінансову підтримку, забезпечення житлом і створення нових робочих місць.

Поряд із безпосередніми заходами захисту населення, важливо зосередити зусилля на підтримці економічної активності у безпечніших регіонах країни. Це дозволить не лише зменшити соціальну напругу, а й забезпечити необхідні ресурси для фінансування оборони, відновлення інфраструктури та надання допомоги постраждалим. Варто впроваджувати спеціальні програми економічної мобілізації, спрощення умов для бізнесу у сфері виробництва, логістики, енергетики та будівництва.

Також доцільним є створення єдиного координаційного центру на рівні держави для планування й реалізації політики соціального захисту у воєнний

період. Така структура забезпечуватиме оперативний збір інформації, її аналіз, а також швидке прийняття рішень у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Інформаційна безпека, протидія дезінформації та підтримка національного інформаційного простору мають стати ключовими елементами цієї системи.

Таким чином, подолання економічних, соціальних і гуманітарних викликів, зумовлених війною, вимагає від України системного та стратегічного підходу. Лише поєднання ефективної державної політики, підтримки ключових макроекономічних показників, відновлення виробництва, стабілізації інфляції, зниження безробіття, поліпшення торгового балансу та вдосконалення національних рахунків дозволить забезпечити поступове відновлення економіки. Водночас життєво важливими залишаються заходи з гуманітарного захисту населення, підтримки постраждалих та забезпечення функціонування критичної інфраструктури. Скоординовані дії влади, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних партнерів мають стати основою для відбудови країни та формування її майбутнього на засадах стійкості, безпеки й економічного зростання..

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Молнар О. С., Лангвізер А. М., Васи́линець В. О. Макроекономічні показники розвитку національної економіки / Формування ринкових відносин в Україні. – 2024. – № 10. – С. 10–15.
2. Хрупович С. Є. Навчальний посібник з дисципліни «Економічна теорія: Макроекономіка. Мікроекономіка» для студентів усіх форм навчання напряму підготовки «Менеджмент» / С. Є. Хрупович. – Тернопіль : ПМП «Тайп», 2016. – 154 с.
3. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій [Електронний ресурс] / Укладачі: проф. Малий І. Й., проф. Радіонова І. Ф., доц. Куценко Т. Ф., доц. Федірко Н. В. та ін. – Київ : КНЕУ, 2017. – 200 с. – Режим доступу: <https://example.com> (поставити реальне посилання)
4. Каца М. О., Ревенко А. В. Моделювання впливу тіньової економіки на макроекономічні показники України / М. О. Каца, А. В. Ревенко. – 2022.
5. Державна служба статистики України. Методологічні пояснення. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/vvp/metod_nr.htm
6. Національний банк України. Макроекономічні показники [Електронний ресурс]. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> Петик Л., Маруніч К. Аналіз основних показників грошово-кредитної політики в умовах воєнного стану / Л. Петик, К. Маруніч // Молодий вчений. – 2023. – № 10 (122). – С. 225–228.
7. Тимошенко М. В. Бюджетна політика як інструмент протидії геополітичним шокам / М. В. Тимошенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2023. – № 12. – С. 120–125.
8. Національний банк України. Монетарна політика спрямовуватиметься на приведення інфляції до цілі 5% у найближчі роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/monetarna-politika-spryamovuvatimetsya-na-privedennya-inflyatsiyi-do-tsili-5-u-nayblijchi-roki--osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki> — Дата звернення: 13.06.2025.

9. Feng P. Application of VAR Model in Macro-econometric Analysis // *International Journal of Innovative Science and Research Technology*. – ISSN 2456-2165. – 2022. – Vol. –, No. – (IJISRT22JUL1527). – P. 1864-1867.

10. Сафонов Ю. М. Методологія застосування SWOT- та PEST-аналізу для оцінки конкурентоспроможності менеджменту на прикладі морського господарського комплексу України // *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. – 2020. – Т. 19, № 3(46). – С. 36–47

11. . Обелець Т. В. Методи аналізу та планування національної економіки : навч.-метод. комплекс дисципліни / Т. В. Обелець. — 2024.

12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/> — Дата звернення: 13.06.2025.

13. Каленська В. П. Аналіз основних макроекономічних показників України під час війни 2022 / В. П. Каленська // *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. — 2023. — Вип. 36.

14. Національний Банк України. Інфляційний звіт, квітень 2025 року URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q2.pdf?v=14

15. Табунщик Д. Аналіз і прогнозування макроекономічних процесів альтернативними методами / Д. Табунщик. — 2023.

16. Державна служба статистики України. ВВП України за 2022 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/vvp_kv/vvpf_22_ue.xls

17. Державна служба статистики України. ВВП України за 2023 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/vvp_kv/vvpf_23_ue.xls

18. Державна служба статистики України. ВВП України за 2024 рік. URL : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/vvp_kv/vvpf_24_ue.xls

19. Міністерство фінансів України (Мінфін). Індекс інфляції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

20. Держстат. Банк даних. Зміни цін(тарифів) на товари (послуги). URL: [https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU:DF_PRICE_CHANGE_CONSUMER_GOODS_SERVICE\(22.0.0\)&filter=INDEX_CONSUMPRICE.*.*.*](https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU:DF_PRICE_CHANGE_CONSUMER_GOODS_SERVICE(22.0.0)&filter=INDEX_CONSUMPRICE.*.*.*)

21. Національний Банк України. Макроекономічні показники. Рівень зайнятості. URL: https://bank.gov.ua/files/macro/Emp_y.xlsx

22. Національний Банк України. Макроекономічні показники. Рівень безробіття. URL: https://bank.gov.ua/files/macro/Unemp_y.xlsx

23. Ляшок А. П., Таранюк О. В. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності України / А. П. Ляшок, О. В. Таранюк // *Київський економічний науковий журнал*. – 2024. – Вип. 7 (Листопад). – С. 90–95.

24. Державна служба статистики України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за 2022 рік URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/tsztt/tsztt1222_ue.xls

25. Державна служба статистики України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за 2023 рік URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/tsztt/tsztt2023_ue.xls

26. Державна служба статистики України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за 2024 рік URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/tsztt/tsztt1224_ue.xls

27. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2025/zd/ztt/arh_ztt2025.html

28. Державна Служба Статистики. Зведені національні рахунки. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/vvp/kvartal_new/nr/znr_12_23_ue.xlsx

29. Вареник І.В., Осадча Н.М. Інституція рахівництва як складова господарського механізму країни: дис. канд. екон. наук : 08.00.03 / Сумський державний університет. – Суми, 2023.

30. Мікродані у соціально-економічних дослідженнях : монографія / В.Г. Саріогло; Нац. академія наук України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2021. – 296 с.